

ISSN 1302-3519

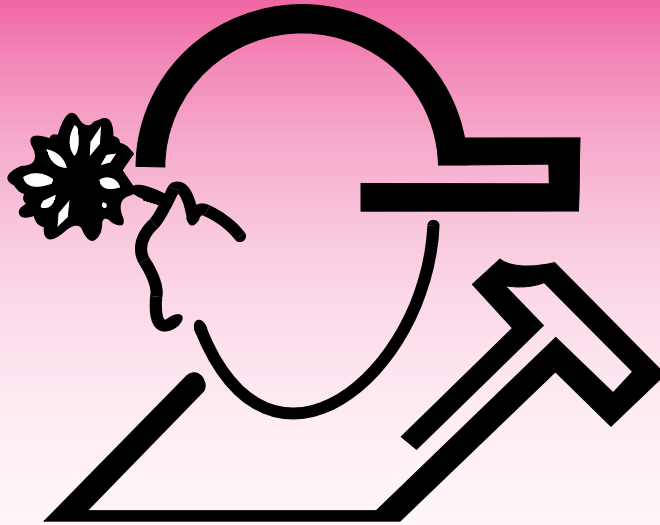
ÇALIŞMA ORTAMI

Üç Ayda Bir Çıkar / Sayı: 171 Nisan - Mayıs Haziran 2022

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

www.fisek.org.tr

Bu bir HAKEMLİ dergidir.

*Çalışan Çocuklara "Vefa Borcu"nuzu
Ödemek İster misiniz?*

   / fisekenstitusu

Fisek Enstitüsü'nün 39. Yılı
Çalışma Ortamı'nın 29. Yılı

Prof. Dr. Gürhan Fişek Sosyal Politika Makale Ödülü ve Katılım Koşulları

1. ÖDÜLÜN AMACI:

Ödülün amacı, ömrünü dünyayı işçiler ve tüm ezilenler için daha yaşanılabilir bir yer kılmaya adanmış Prof. Dr. Gürhan Fişek'in mücadelesi ve eserleri doğrultusunda, toplumsal sorunlara yönelik suskunluğu, edilgenliği aşarak doğruları bulmak ve yaşama geçirmek için bilgi üretimini teşvik etmektir. Ödül, sosyal politika alanında özgün bilgi üretimini özendirilmeyi ve bu alandaki tartışmaları zenginleştirmeyi amaçlamaktadır.

2. MAKALE KONUSU:

Yarışmaya sosyal politikanın uğraşı alanına giren tüm konularda (sosyal güvenlik, sosyal dışlanma, toplumsal cinsiyet, çocuk emeği, çalışma yaşamı, ayrımcılık, işçi sağlığı, halk sağlığı, göçmen emeği, emek tarihi, sendikacılık, gelir dağılımı, kent ve yoksulluk vb.) makale gönderilebilecektir.

Düzenleme Kurulu, ödül duyurusunda ilan etmek koşuluyla makale konusunu belirli bir tema ile sınırlandırabilir.

3. BAŞVURU KOŞULLARI:

1. Yarışma tüm sosyal ve beşeri bilimler öğrencilerine ve mezuniyet tarihinin üzerinden en fazla bir yıl geçmiş olan araştırmacılara açıktır.
2. Yarışmaya gönderilen makalelerin sosyal politika alanında özgün bir araştırmanın verilerine dayanması veya bu alana özgün bir kuramsal tartışmayla katkıda bulunması beklenmektedir.
3. Makalelerin dili Türkçe olmalıdır. Başka dillerde yazılmış makalelerle yapılan başvurular kabul edilmeyecektir.
4. Makaleler başlık, dipnotlar ve referanslar dâhil 5000 kelimeyi aşmamalı ve Çalışma Ortamı Dergisi atfı kurallarına (<https://calismaortami.fisek.org.tr/yazim-kurallari>) uygun olarak yazılmalıdır.
5. Yarışmaya gönderilen makalelerin herhangi bir yerde yayınlanmamış veya başka bir yarışmada ödül kazanmamış olması gerekmektedir.

6. Yarışmaya gönderilen makaleler bir kurum ya da kuruluş tarafından finanse edilmişse bunun başvuru sırasında belirtilmesi gerekmektedir.
7. Daha önce yarışmaya katılarak ödül kazanan başvuru sahipleri, aynı kategoride tekrar başvuruda bulunamazlar.

4. ÖDÜL, BAŞVURU SÜRESİ VE İLETİŞİM:

1. Ödüle lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri ile mezuniyet tarihinin üzerinden en fazla bir yıl geçmiş olan öğrenciler ve eğitim koşulu aranmaksızın tüm araştırmacılar başvurabilir.
2. Prof. Dr. Gürhan Fişek Sosyal Politika Makale Ödülü lisans, yüksek lisans, doktora öğrencileri ve diğer araştırmacılar olmak üzere dört kategoride verilecektir. Ödül miktarı lisans düzeyinde birinci seçilen makale için **1000 TL**, yüksek lisans düzeyinde birinci seçilen makale için **2000 TL**, doktora düzeyinde birinci seçilen makale için **3000 TL** olarak belirlenmiştir. Eğitim koşulu aranmaksızın yapılan başvurularda ise birinci seçilen makaleye **1000 TL** verilecektir.
3. Makaleler **5 Şubat 2023** tarihine kadar bilgi@fisek.org.tr adresine gönderilmelidir.
4. Katılımcılar makale ile birlikte, yazarın adı, kurumu (üniversitesi vb), açık adresi, mezunluk tarihi ve iletişim bilgilerinin (telefon ve elektronik posta adresleri) yer aldığı özgeçmişlerini de göndermelidirler.

5. SEÇİCİ KURUL:

Seçici Kurul, Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yönetim Kurulunca belirlenecektir.

6. SONUÇLAR:

Ödüller Mart ayında düzenlenmesi planlanan Prof. Dr. Gürhan Fişek'i Anma Ekinliğinde verilecektir.

Terzi Kendi Söküğünü Dikemez ⁽¹⁾

A.Gürhan FİŞEK (*)

Sağlık alanında çalışanlar doktoru olsun, hemşiresi olsun, ebe- si olsun, bir çok sağlık ve güvenlik tehlikesi ile karşı karşıyadır. Ama bunlara karşı alınacak önlemleri, tek başına, onun düşünmesi ve uygulanması için kovalaması beklenmemelidir. Bundan ötürü, onun “kendi söküğünü dikemeyeceğini” başlık olarak seçtik. Sağlık çalışanlarının karşı karşıya oldukları sağlık ve güvenlik tehlikelerini tanımlayıp, değerlendirmek ve insanı etkilememesi için alınması gereken önlemleri önermek ve aldirtmak, “işveren tarafından görevlendirilen” ve “çalışanlar-çalışan temsilcileri tarafından denetlenmesi gereken” işyeri hekimleri ile iş güvenliği uzmanlarının görevidir.

İş sağlığı alanı tıpta bir uzmanlık alanıdır; buna karşın işyeri hekimliğini bir yetkinleşme ve yoğunlaşma alanı olarak görmek gerekir. Bir çok hekimlik alanı ile çakışan bilgilere sahip olunduğu gibi onlardan farklı bilgiler de gerekmektedir. Farklı bilgi kümelerine örnek olarak “iş hukuku”nu gösterebiliriz. Yasa ve yönetmeliklerden tutun da, Danıştay ve Yargıtay kararlarına kadar bir çok hukuksal metni, işyeri hekiminin bilmesi gerekir. Ayrıca iş sağlığı güvenliğinin çok bilimli oluşu ve ekip çalışmasını gerektirmesi, işyeri hekiminin,

sınırlı da olsa mühendislik biliminin bilgilerinden de haberdar olması gerekir.

Son zamanlarda, işyeri hekimlerinin ikinci plana itilmeye çalışıldığını, onun yerine iş sağlığı güvenliği alanının teknik bir alan olduğu düşüncesinin dayatılmaya çalışıldığını görmekteyiz. Bir yazımızda bunu, iş sağlığı güvenliğinin “insansızlaştırılması” olarak nitelendirmiştik **(1)**. İşyerlerinde toplu ölümlerin görülmeye başlanması da bu “insan özürü yaklaşım”ın bir sonucudur. Bu yaklaşımı, yalnızca iş sağlığı güvenliği alanında görmüyoruz; çalışma ilişkilerinde, işletme yönetiminde, iktisatta hep “insan özürü yaklaşım” egemen olmuştur. Bir yumak olmuş bu sorunlar birbirini etkilemektedir; hepsinin kaynağında da küreselleşme vardır.

Küreselleşme sağlık alanını nasıl etkilemiştir ?

- Küreselleşme insan özürüdür. Bunun anlamı, daha çok insanı mutlu etmeyi değil, daha çok para kazanmayı hedeflemesidir.
- Küreselleşme, sağlık alanını ticarileştirmektedir. Bunun anlamı, daha çok para kazandıran işlemlere öncelik vermektir. Koruyucu hekimlik, fazla para kazandırmadığı, tersine harcamaları azalttığı için baş düşmandır. Buna karşın tedavi hekimliği, bol hasta ve tetkik özendirilmesi beklenmektedir.
- Küreselleşme, bu çalışmalarını, dilinden daha iyi anlayacağı kuruluşlarla yürütmek ister.

(1) <https://gurhan.fisek.net/terzi-kendi-sokugunu-dikemez/>

Tarih: 01. 01. 2014 | Kategori: Sosyal Hekimlik, Sosyal Politika, Yazıları

* Prof.Dr.

Özel işletmeler ve kamu işletmelerinin taşeronlara iş gördürmesi tercih ve teşvik edilir.

- Taşeronlaşmaya ayrı bir başlık halinde yer vermek gereklidir. Çünkü hizmetin ticarileşmesi için güçlü bir “taraf” grubu yaratılmakta; çalışanların sendikal örgütlenmesi kırılmakta; çalışanlar arasında farklılıklar oluşturulabilmektedir.
- Küreselleşmenin toplumlara aşladığı en kötü hastalık da tüketim çılgınlığıdır. Bu sağlık alanında da, “daha fazla tetkik” ve “daha fazla ilaç” ile kendini göstermektedir.
- Sağlık çalışanlarının “bedensel, ruhsal ve sosyal yönden iyilik halleri” ise, küreselleşmeyi hiç ilgilendirmemektedir.

Sağlık çalışanlarının “bedensel, ruhsal ve sosyal yönden iyilik halleri” ne durumdadır?

Bilmiyoruz. Eski SSK’lı işçiler (5510 sayılı yasanın 1-4/a.maddesinde sigortalı olarak belirtilenler) için her türlü istatistik hala tutulurken

ve yayınlanırken, özellikle Emekli Sandığı için prim ödeyenlerin hastalık, meslek hastalığı ve iş kazası kayıtları izlenememektedir. 5510 sayılı yasada yer alan “İş Kazaları ile Meslek Hastalıkları Sigortası”nın memur statüsünde (1-4/c) kapsam dışı tutması da bu çarpıklığı ve adaletsizliği beslemektedir (Hızla bu hata giderilmelidir).

Sağlık Bakanlığı’nın da bu yönde bir çabası yoktur. Türk Tabipleri Birliği’nin (TTB) 1989 yılında başlattığı uygulama ne yazık ki, sürdürülebilir olmamıştır.

Bu ve benzeri çabanın yeniden canlandırılması talebimizi yinelerken, TTB’nin uygulamasını da anımsatmak istiyoruz. “Bu bizim sağlığımız” sloganı ile başlatılan sağlık personelinin sağlığı çalışmalarının ilk adımı “Meslek Uygulaması Dolayısıyla Hastalanan veya Kazaya Uğrayan Sağlık Personeli için (SPS) Bildirim Formu” olmuştur. 01.01.1989’da başlayan uygulamada aşağıdaki form kullanılmıştır (2).

Meslek Uygulaması Dolayısıyla Hastalanan veya Kazaya Uğrayan Sağlık Personeli için (SPS) BİLDİRİM FORMU

AMAÇ: Bu form, sağlık personelinin meslek uygulamaları sırasında yakalandıkları hastalıkları ve uğradıkları kazaların verilerini toplama, değerlendirmelerini yapma ve bunlardan çalışma ortamını geliştirmede yararlanmayı amaçlamaktadır. Çalışkan kurumların teğhür edilmesi gibi bir niyet taşımamaktadır.

HASTALANAN VEYA KAZAYA UĞRAYANIN :

Adı ve Soyadı : _____

Doğum Tarihi: _____ Cinsiyeti : _____

Ev Adresi : _____

İş Adresi : _____

Öğrenimini tamamladığı okul ve mezuniyet tarihi : _____

Uzmanlığı veya lisans – listü derecesi varsa

DALI	ALDIĞI FAKÖLTE	TARİHİ

Bugüne Değün Yaptığı Görevler (Serbest çalışma dahil tüm görevler yazılacak)

GÖREV	İŞ ADRESİ	İL-İLÇE	GİRİŞ TARİHİ	AYRILIŞ TARİHİ

HASTALIĞIN VEYA KAZANIN :

Tarihi, varsa saati: _____

OLAYIN TANIMI: (Bunaya kaza veya hastalığın ne olduğunu, nasıl meydana geldiğini, meydana ne diğer değerlendirme sonuçlarını ve işle bağlantısı konusunda diğünce yazınız.)

TANI:

Tanıyla koyan doktor veya olaya tanık olan doktor : _____

Tanının konulduğu (haydedildiği) Sağlık kuruluşu : _____

İstirahatlı geçen süre : _____ (Daha sonra bildirilebilir)

SÖNÜÇ (Daha sonra bildirilebilir)

İğgöremezlik yok, şifa ile sonuçlandı.

Geçici iğgöremezlik, sonuç şifa.

Geçici iğgöremezlik, sekelli (Açıklayınız)

Sürekli iğgöremezlik (Açıklayınız)

Ölüme sonlandı.

Çalışma ortamınızda size göre ne gibi olumsuz etmenler var? Bunların olay üzerinde etkileri nedir?

Bildirimde bulunanın Adı ve Soyadı : _____ İmzası: _____
Tarihi: _____

Ancak gelen yanıtlar sınırlı kalınca, uygulama sönüp gitmiştir. Bu da bize sağlık çalışanların kendi haklarına sahip çıkmadıklarında, herhangi bir kazanım elde edemeyeceklerini göstermektedir. O kadar ki, bu uygulamanın başlatıldığı 25 yıl öncesi ile günümüz arasında koşullar bakımından bir fark yoktur; hatta daha bile kötüye gitmiştir.

Neler Sağlık Çalışanlarının Sağlığını tehdit ediyor ?

Sağlık Çalışanlarının Sağlığı en belirgin olarak üç klinikte tehdit altındadır : Radyoloji, anesteziyoloji, enfeksiyon hastalıkları. Bu ana tehlikeler birçok kliniğe dağılmış ve daha da çeşitlenmiş olarak bulunur.

Yoğun iş temposu, vardiya çalışması, uzayan çalışma süreleri ya da sağlık çalışanlarının birden fazla işte çalışmaları da onların tükenmelerine yol açmaktadır.

Bunların ötesinde, tüm işyerlerinde ortak olan tehlikeler de gözardı edilmemelidir : Elektrik tesisatından kaynaklanan tehlikeler, yangın tehlikeleri, düşme ya da üzerine düşme ile sonuçlanan tehlikeler, trafik kazaları.

Özellikle “sağlıkta dönüşüm programı”nın uygulanmaya başlanmasından sonra yoğunlaşan, sağlık çalışanlarına şiddet olguları, mobbing (yıldırma) ve yabancılaştırma da gözden uzak tutulmamalıdır.

Ne Yapmalı ?

Sağlık çalışanları haklarına sahip çıkmalı; dayanışma içine girmelidir. Onların bu mücadelesinde, yasaların onlara verdiği en büyük destek, işyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarıdır. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası,

- Hastaneleri ve diğer sağlık kuruluşlarını bir fabrika gibi görmektedir. Yani bir fabrikada iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili neler yapılması gerekiyorsa, hastane ve diğer sağlık kuruluşlarında da aynısı yapılmalıdır. Her işveren buna zorunludur.
- İşverenlerin yasal yükümlülüklerinden kaçınmalarına karşı, çeşitli denetim mekanizmaları bulunmaktadır.

- Özel hastaneler vb. için, çalıştırdığı işçi sayısı ne olursa olsun, şu anda, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı bulundurma yükümlülüğü vardır.
- Kamu kurumları için (kabul edilemez ve eşitliğe aykırı bir biçimde) uygulamayı 01.07.2016 tarihinde başlatmaktadır.
- Risk analizi ve acil eylem planı, iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, yıllık çalışma planları ve raporlamaları, sağlık kontrolleri yapılması zorunluluğu çoktan yürürlüğe girmiştir. Hemen yapılmalıdır.

Bugün için konuşuyoruz : Çalışılan birimin (çalışan sayısına bakılmaksızın) risk analizi ve acil eylem planının yapılması gerekir. Bir iş güvenliği uzmanının koordinatörlüğünde, özellikle sağlık çalışanlarının katılımı ile bu çalışmanın yapılması yasal zorunluluktur. Bu çaba, hem sağlık çalışanlarının haklarına sahip çıkabilmeleri için bir fırsattır; hem de katkılarıyla bu yasal metni zenginleştirmeleri, mücadelenin önünü açacaktır.

Yarın için konuşuyoruz : Kamu kuruluşları için işyeri hekimi + iş güvenliği uzmanı bulundurma yükümlülüğü yürürlüğe girdiğinde, çalışanların en büyük destekçisi işyeri hekimi meslektaşları ile iş güvenliği uzmanı olacaktır. Daha önce yapılan “Risk analizi ve acil eylem planı, iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, yıllık çalışma planları ve raporlamaları, sağlık kontrolleri” ile eğitilmiş ve hazırlanmış olan sağlık çalışanlarının mücadelesi böylece daha da etkinleşecektir.

“Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü” Dergisi, Aralık-Ocak-Şubat 2014-2015 No.33

KAYNAK

(1) A.Gürhan Fişek : “Yeni Dönemde (6331 s.k. Sonrası) Değerlendirmeler – 2” Çalışma Ortamı Dergisi, Kasım Aralık 2013 Sayı: 131)

(2) A.Gürhan Fişek : Türk Tabipleri Birliği Haber Bülteni, Şubat 1989 Sayı : 17 s.14

İlk Yayın : “Terzi Kendi Söküğünü Dikemez” “Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü” Dergisi, Aralık-Ocak-Şubat 2014-2015 No.33

Sağ Kanat Tarzı Siyasetin Seçim Stratejisi Olarak Çocuk İşçiliği Teşvik Edişi

Taner AKPINAR (*)

İlk kez 2016-2017 eğitim-öğretim yılında, bu yıl ile sınırlı olmak üzere, mesleki eğitim adı altında çalıştırılan çocuk işçilere (aday çıraklar ve çıraklar ile işletmelerde mesleki eğitim gören, staj yapan ve tamamlayıcı eğitim alanlar), yasal olarak (3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu gereği), ödenmesi gereken ücretlerin İşsizlik Sigortası Fonu'ndan ödenmesi düzenlenmiştir. Sonrasında, bu uygulama, Bakanlar Kurulu Kararları ile 2017-2018 eğitim-öğretim yılına uzatılmıştır. Bunun ardından, Cumhurbaşkanı Kararı ile, 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren üç yıl daha uzatılmıştır. 2022 yılının ilk günlerinde yayınlanan yeni bir Cumhurbaşkanı Kararı ile, 2021-2022 eğitim-öğretim yılından itibaren beş yıl daha uzatılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) göre, bu uygulama hem işverenlerden hem de yurttaşlardan yoğun ilgi görmüş ve 5 ay gibi kısa bir zamanda 343 bin öğrenci “mesleki eğitime” katılmıştır. MEB, 2022 yılı sonunda, toplam sayıyı 1 milyona çıkartmayı hedeflemektedir.

Neden mesleki eğitim adı altında çalıştırılan çocukların ücretleri İşsizlik Sigortası Fonu'ndan ödenmeye başlanmıştır ve neden bu yola, ilk kez, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında başvurulmuştur? Ayrıca, 2016-2017 eğitim öğretim yılından bugüne kadar yoğun ilgiyle karşılanmayan bu uygulama neden son 5 ayda yoğun bir ilgi görmüştür? Bu son sorunun cevabı ancak kapsamlı saha araştırmaları ile ortaya konulabilir. Burada, önsel (a priori) olarak şu kadarı söylenebilir; bu durum, siyasi iktidarın, iktisat bilimiyle bağdaşmayan, özgün iktisadi yaklaşımı ve bu yaklaşım doğrultusunda uyguladığı politikalar sonucu

yoksulluğun yaygınlaşıp derinleşmesiyle ilgili gözükmetedir. Geçimini sağlayamayan aileler, “mesleki eğitim” süreçlerinde hiç değilse yasal olarak ödenmesi gereken ücret için çocuklarını mesleki eğitime yollamaktadır.

Asıl konumuz olan ilk soruya dönecek olursak, elbette, bu, yalnızca bir nedene bağlanamaz. Ancak, bu yazıda, ilk soruda sorulan “neden” sorularına verilebilecek cevaplardan yalnızca birini ortaya koymaya çalışıyorum. O da bunun, yani mesleki eğitim adı altında çalıştırılan çocukların ücretlerinin 2016-2017 eğitim-öğretim yılından itibaren İşsizlik Sigortası Fonu'ndan ödenmesinin, sağ kanat siyasi iktidarların, tarihsel olarak, başvurduğu kadim bir seçim stratejisi olduğudur. Söz konusu strateji, sağ kanat siyasi iktidarların, yoksul ailelerin çocuklarını ucuz işgücü kaynağı olarak küçük işletmelere sunarak onların desteğini kazanmaya dönük hamlelerinden ibarettir.

Var olan en güncel verilere göre, Türkiye, 1-9 kişinin çalıştığı küçük işletmelerin toplam işletmeler içinde yaklaşık yüzde 95 paya sahip olduğu bir ekonomik yapıya sahiptir. Toplam istihdamın ise yüzde 78'i bu işletmelerdedir. Bu işletmeler, siyasi iktidarlara karşı tavırları ve siyasi iktidarlardan talepleriyle, tarihsel süreçte belirleyici aktörler olmuşlardır. Böyle söyleyip ardından da, bu kısa yazıda, bütün bir tarihsel süreci tartışmak gibi olanaksız bir işe girişecek değilim. Yalnızca bu görüşü destekleyecek geçmiş birkaç örnek verip, devamında da, 2016-2017 eğitim-öğretim yılından beri olanların geçmiş örneklerle benzerliğine dikkat çekmekle yetiniyorum.

Daha önce birçok kez başka yerlerde de dikkat çektiğimiz üzere, 1971'de bütün işyerlerini kapsayacak şekilde yeni bir iş kanununun yürürlüğe girmesi, bu kanunun kapsamına

(*) Doç. Dr. İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ek.Ve End.İlişkiler Bölümü, Çalışma Ekonomisi Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

Fotoğraf, <https://www.hayatadestek.org/basin-bultenleri/cocuk-isciligine-birlikte-son-verelim/> adresinden alınmıştır.

girmek istemeyen küçük işletmeleri mutsuz etmiştir. Bunun üzerine, küçük işletmelerin bu mutsuzluğunu gidermek için, 1972 yılında bir çıraklık yasası hazırlanmıştır. Böylece, çocuk işçilerin, mesleki eğitim alan çıraklar olarak çalıştırılması ve öğrenci oldukları için de iş kanununda yer alan sosyal haklardan yararlandırılmamaları meşrulaştırılmıştır. Ancak ilk tasarı yasalas(a) mamıştır. 1970'ler boyunca siyasi çekişmenin arttığı bir ortamda, Adalet Partisi (AP), seçimlerden mağlup çıkmasına rağmen, iktidarı ele geçirdiği bir zamanda, tam olarak 1977 yılında, küçük işletmelerin desteğini kazanmak için çıraklık yasasını yürürlüğe koymuştur. Küçük işletmeler, bu kez de, yasa gereği ücret ve sigorta primi ödemek zorunda bırakılmaktan mutsuz olmuşlardır. Onları mutsuz eden ücret asgari ücretin yüzde 30'udur ve sigorta primi de yalnızca iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası primidir.

1987 yılı yine seçim yılıdır. Seçimler yaklaşırken, konumunu sağlamlaştırmak isteyen Anavatan Partisi (ANAP), yürürlüğe koyduğu yeni çıraklık yasası ile küçük işletmelerin mutsuzluğunu kısmen gidermiştir. Yeni yasa ile çıraklar için ödenmesi gereken sigorta primlerini çırakları çalıştıran işverenlerin ödemesine son verilerek, bu primlerin MEB'in bütçesine konulacak ödenek-

le karşılaçağı düzenlenmiştir.

Şimdi gelelim 2016-2017 eğitim-öğretim yılından beri mesleki eğitim adı altında çalıştırılan çocuk işçilerin ücretlerinin İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanmasına. 2016 yılı, Türkiye'de, Türk Tipi Başkanlık sistemine geçişin kağıt üzerinde hazırlandığı ve 2017 yılı da hazırlanan bu planın halk oyuna sunulduğu yıldır. Tarihsel olarak küçük işletmelerin desteğini kazanmaya dönük değişmez sağ kanat siyasi strateji iş başındadır. Bu kez de Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), kendisinden önceki sağ kanat siyasi iktidarların yaptığı gibi, aynı stratejiye başvuruyor. Küçük işletmeleri, çocuk işçilere ücret ödeme yükümlülüğünden kurtarıyor ve böylece onların geçmişten beri süregelen mutsuzluğuna son veriyor. Elimizde, bu stratejinin 2017'de yapılan halk oylamasına ne derece etki ettiğini değerlendirebilecek araştırma verileri yok. Buna karşın, AKP bu stratejiye sıkı sıkıya sarılmış gözüküyor. Öyle olmasa, ilk başta 2016-2017 eğitim öğretim yılı ile sınırlı olarak başvurduğu uygulamayı sonraki yıllara uzatır mıydı? Öyle olmasa, yaklaşan 2023 seçimleri öncesinde, bunu, bir kez daha, 5 yıllığına uzatır mıydı?

Siyasal iktidar, küçük işletmeleri bu yolla memnun ederken, yoksul ailelerin çocuklarını buna

Fotoğraf, <https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2017/06/12/mansetlerdeki-basaran-cocuk-isciler> adresinden alınmıştır.

kurban ediyor ve bunun maliyetini ise çalışıp işsizlik sigortası primi ödeyen işçilere yıkıyor. Ayrıca, bu yolla, daha önce irdelediğimiz Ulusal Genç İstihdam Stratejisi bağlamında, genç işsizlik oranını kağıt üzerinde aşağı çekme işini de kotarmaya çalışıyor.

Toplumsal muhalefet, birçok konuda siyasal iktidarın yakasına yapışırken, çocuk işçiliğinin teşvik edilmesi sorunu üzerinden bunun yeterince yapıldığı söylenemez. Siyasal iktidarın, görece sessiz sedasız bir şekilde, sarıldığı bu stratejiyi görünür kılarak, buna karşı da ses yükseltmek gerekiyor.

DİPNOTLAR

(1) Bu uygulama, 2016 yılında, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'na eklenen Geçici Madde 12 ile yürürlüğe başlamıştır (Geçici Madde 12, 2 Aralık 2016 tarihinde kabul edilip 9 Aralık 2016 tarih ve 29913 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir).

(2) 20 Ekim 2017 tarih ve 30216 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 2017/10834 sayılı ve 9 Ocak 2018 tarih ve 30296 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 2017/11106 sayılı Bakanlar Kurulu Kararları.

(3) 16 Ağustos 2018 tarih ve 30511 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 42 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı.

(4) 5 Ocak 2022 tarihli ve 31710 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 5063 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı.

(5) <https://www.meb.gov.tr/mesleki-egitim-merkezlerinde-1-milyon-ogrenci-hedefinin-yarisina-5-ayda-ulasildi/haber/26423/tr>, (erişim tarihi: 29 Mayıs 2022).

(6) Kalkınma Bakanlığı (2014) Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018 -KOBİ'lerin ve Esnaf Sanatkarın Güçlendirilmesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara: Kalkınma Bakanlığı, s. 2 ve 18.

(7) 1475 sayılı İş Kanunu (Kabul tarihi: 25 Ağustos 1971, Yayınlandığı Resmi Gazete tarih ve sayısı: 1 Eylül 1971 - 13943)

(8) 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu (Kabul tarihi: 20 Haziran 1977, Yayınlandığı Resmi Gazete tarih ve sayısı: 5 Temmuz 1977 - 15987).

(9) 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu (Kabul tarihi: 5 Haziran 1986, Yayınlandığı Resmi Gazete tarih ve sayısı: 19 Haziran 1986 - 19139).

(10) Taner Akpınar (2021), "Ulusal Genç İstihdam Stratejisi", Çalışma Ortamı, Sayı: 169, s. 36-38.

Çocuk İşgücü Anketlerinin Görünmez Çocukları: Suriyeli Çocuklar

Aslı KAYKISIZ (*)

ILO, 2021 yılında çocuk işçiliğini sona erdirmeye yönelik küresel çabalarda nerede durduğumuzu değerlendirdiği bir rapor yayınlamıştır. Bu raporda dünyanın durumunu kısaca “endişe verici” olarak özetlemektedir. Endişe verici olan şudur ki; çocuk işçiliğine karşı küresel ilerleme, yirmi yıl önce küresel tahminler üretilmeye başlandığından bu yana ilk kez durmuştur. 2016 yılında dünya çapında toplam 151,6 milyon çocuk çalışmakta iken 2020 yılında bu sayı 160 milyona yükselmiştir. ILO, acil bir önlem alınmazsa COVID-19 krizinin de milyonlarca çocuğu, çocuk işçiliğine itmesini olası bir sonuç olarak görmektedir. Bu kapsamda yeni analizler 2022 yılının sonuna kadar 8,9 milyon çocuğun daha işgücü piyasasına sürükleneceğini göstermektedir (ILO,2021).

Dünya çapındaki çocuk işçiliği artan bir seyir izlerken, Türkiye’deki çocuk işçiliği ise bir bilinmez olarak varlığını sürdürmektedir. Türkiye’de düzensiz aralıklarla yayınlanan Çocuk İşgücü Anketi sonuçları en son 2020 yılında paylaşılmıştır. Anket sonuçlarına göre bir ekonomik faaliyette çalışan 5-17 yaş grubundaki çocuk sayısı 720 bin kişidir (TÜİK,2019). TÜİK (2013)’in bir önceki rapor sonuçlarına göre ise 6-17 yaş aralığında bir ekonomik faaliyette çalışan 893 bin çocuk olduğu görülmektedir. Dolayısıyla iki TÜİK raporu karşılaştırıldığında Türkiye’deki çocuk işçiliğinin, dünya genelinin aksine azalan bir seyir izlediği görülmektedir. Üstelik yaş gruplarının 6-17 yaş aralığından 5-17 yaş aralığına genişletilmesine rağmen. Anket sonuçlarının düzensiz ve uzun aralıklarla paylaşılması bu karşılaştırmaları yapmamızı zorlaştırırsa da raporlara bakarak 2012

yılından 2019 yılına Türkiye’de çocuk işçiliğinde bir azalış olduğunu söyleyebilmemiz mümkündür.

Dünya için endişe verici durum sayısal oranlarla karşıımızda iken Türkiye için endişe verici olan durum ancak oranlar üzerine durup düşünüldüğünde ortaya çıkmaktadır. Nitekim bu endişe vericilik oranların Türkiye gerçekliği ile uyuşmamasında yatmaktadır. Türkiye’nin resmi istatistik kurumu olan TÜİK 2013 yılında yayınladığı çocuk işgücü anketinden yedi yıl sonra 2020 yılında yeni bir anket yayınlamıştır. Bu sürenin ne kadar uzun bir süre olduğunu anlamak için son raporu incelememiz yeterlidir. Nitekim raporda bu yedi yıllık süreçte çocuk işçiliğinin açık ara farkla yoğun olduğu tarım sektörünün yerini hizmetler sektörünün aldığı görülmektedir. Çıracılık, stajyerlik gibi çocuk emeği içeren olguların zaten hesaba katılmadığı çocuk işgücü anketlerinin, yayınlanması düzensiz aralıklarla yapılsa da verilerin toplandığı aylar değişmemektedir. Nitekim veriler, eğitime ara verilen ve tarımın yaygın olduğu yaz ayları yerine Ekim, Kasım ve Aralık aylarında toplanmaktadır. Dolayısıyla veriler, çocukların büyük oranda eğitimde olduğu dönemlerde toplanmaktadır. Türkiye için endişe verici olan durumlar ne yazık ki yalnızca bunlardan ibaret değildir.

2011 yılı ilk Suriyeli göçmenlerin Türkiye’ye sığındığı yıldır. 2011 yılından günümüze Türkiye’de 2022 yılı verilerine göre kayıt altına alınmış geçici korunma statüsündeki Suriyeli göçmen sayısı 3 milyon 762 bin 686 kişidir. Bu nüfusun 1 milyon 785 bin 69 kişisi ise 18 yaşın altındadır. Başka bir ifade ile çocuktur. Dolayısıyla geçici korunma statüsündeki Suriyeli nüfusun 3’te 1’inden fazlasının çocuklardan oluştuğunu söylememiz mümkündür.

Çocuk nüfusunun yalnızca göç ile 1 milyon

* Öğr. Gör. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Güvenlik Bölümü Öğretim Görevlisi

Fotoğraf, <https://www.birgun.net/haber/suriyeli-cocuklar-donmek-istemiyor-336957> adresinden alınmıştır.

785 bin arttığı bir ülkede çocuk emeği oranlarının düşmesi ise kısaca iki durumda mümkün olabilecektir. Bunlardan ilki şüphesiz kapsamlı bir mücadele ile çocuk emeğinin oluşmasının önlenmesidir. İkincisi ise çok daha kolay olan artan çocuk oranlarının çocuk emeği oranlarına yansıtılmaması veya yansıtılmamasıdır. Başka bir ifade ile bazı kesimlerin (yaş, etnik köken, cinsiyet) kapsam dışı bırakılmasıdır. Ne yazık ki Türkiye'deki oranların düşüklüğü ikinci durum ile ilişkili gözükmetedir.

Akademik araştırmalar Suriyeli çocukların yoğun bir şekilde işgücü piyasasında yer aldığını göstermektedir. Aytaç ve Kılınc (2021), Elazığ'da gerçekleştirdikleri araştırmalarına katılan 308 Suriyeli çocuktan 105'nin düzenli veya düzensiz bir şekilde bir işte çalıştığını tespit etmişlerdir. Lordoğlu ve Aslan (2018) ise İstanbul, Şanlıurfa ve Mardin'de gerçekleştirdiği araştırmalarında maddi durumu iyi olmayan Suriyeli ailelerin çalışabilecek çocuklarını cinsiyetleri ne olursa olsun işe göndermek zorunda kaldıklarını, çocukların 12-14 saat arasında değişen uzun çalışma saatlerinde çalıştıklarını ve bu çalışma

süresine karşılık çok düşük ücret aldıklarını ortaya koymaktadırlar. Gül, Türkmen ve Nizam (2019) ise Şanlıurfa'da Suriyeli mülteci çocuklar ile gerçekleştirdikleri araştırmalarında çocukların büyük oranda ailenin geçimini sağlamak ve/veya katkıda bulunmak amacıyla özellikle fiziksel güç gerektiren, enformel ve güvencesiz işlerde, düşük ücretlerle, ağır ve sağlıksız çalışma koşullarında çalıştıklarını ortaya koymaktadırlar. Lortoğlu ve Kurtulmuş (2020), İstanbul'da tekstil sektöründe gerçekleştirdikleri saha çalışmasında Suriyeli çocukların düşük ücretlerle, 11-12 saatlere varan uzun saatlerde çalışmakta olduğunu, ücretlerini düzenli olarak alamadıklarını (bazen ise hiç alamadıklarını), tamamına yakının işverenler tarafından hakarete, kötü muameleye maruz kaldığını bu nedenlerle de sık sık iş değiştirdiklerini belirtmektedirler. Bu kapsamda Suriyeli çocukların işgücü piyasasında yoğun bir şekilde ve kötü şartlarda var oldukları akademik araştırmalar ile açık ortada durmaktadır.

Yapılan araştırmalar uygulamada Suriyeli çocuk emeğinin tüm gerçekliğiyle ve acımasızlığıyla karşımızda durduğunu göstermekle

birlikte çocuk işgücü anketleri bu gerçekliği yansıtmamaktadır. TÜİK adrese dayalı olarak gerçekleştirdiği hanehalklarında bulunan 5-17 yaş grubundaki bireyleri içeren araştırmasının “Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan tüm hanehalklarını” kapsayan bir araştırma olduğunu belirtmektedir (TÜİK, 2019). Bu kapsayıcılıktan Türkiye’de geçici korunma statüsündeki hanehalklarının çocuklarının da araştırmaya dahil edilmesi gerektiği sonucu çıkmaktadır. Ancak oranlar, bu çocukların araştırmaya dahil edilmediğini göstermektedir. Suriyeli çocukların işgücü piyasasında yer aldıklarını, yaygın olarak bu işlerin emek yoğun, gelir düzeyi düşük, insan onuruna yakışmayan çocuğa ise hiç yakışmayan işler olduğunu akademik araştırmalarla tespit etsek de mücadele edebilmemiz için karşımızdaki vahametnin boyutlarını bilmemiz gerekmektedir. Bu noktada çocuk işgücü araştırmaları ise yardımcı olmaktan çok uzaktadır. Dünyada artan çocuk işçiliğinin endişe vericiliğinden bahsederken Türkiye’de sayısını dahi bilmediğimiz oranların, endişe vericiliği ne yazık ki ancak üzerinde durup düşünüldüğünde ortaya çıkmaktadır. Sayısını dahi bilmediğimiz çocuk işçilik sorunu ile nasıl

mücadele edeceğimiz sorusu vahametini korumaktadır.

KAYNAKÇA

Aytaç, Ö. ve Kılınç, P. (2021), “Emek Sömürsünün Yeni Yüzü: Suriyeli Çocuk İşçiler”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31(1), s. 381-404.

ILO (2021), Child Labour Global Estimates 2020, Trends And The Road Forward, International Labour Office (ILO), Geneva.

Lordoğlu, K. ve Aslan, M. (2018), “Görünmeyen Göçmen Çocukların İşçiliği: Türkiye’deki Suriye’li Çocuklar”, Çalışma ve Toplum, 2018/2, s.715-732.

Lortoğlu S. C. ve Kurtulmuş M.M. (2020), Tekstil Sektöründe Suriyeli Çocuk Emeği: İstanbul Örneği, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 42(1) s.124-156. DOI: 10.14780.muiibd.763973.

Sallan Gül, S.; Türkmen, E.; Kahya Nizam, Ö. (2019), “Türkiye’de Emeğin En Savunmasız Hali: Şanlıurfa’da Suriyeli Mülteci Çocuk İşçi Olmak”, Çalışma ve Toplum, 2019/2, s. 917-940.

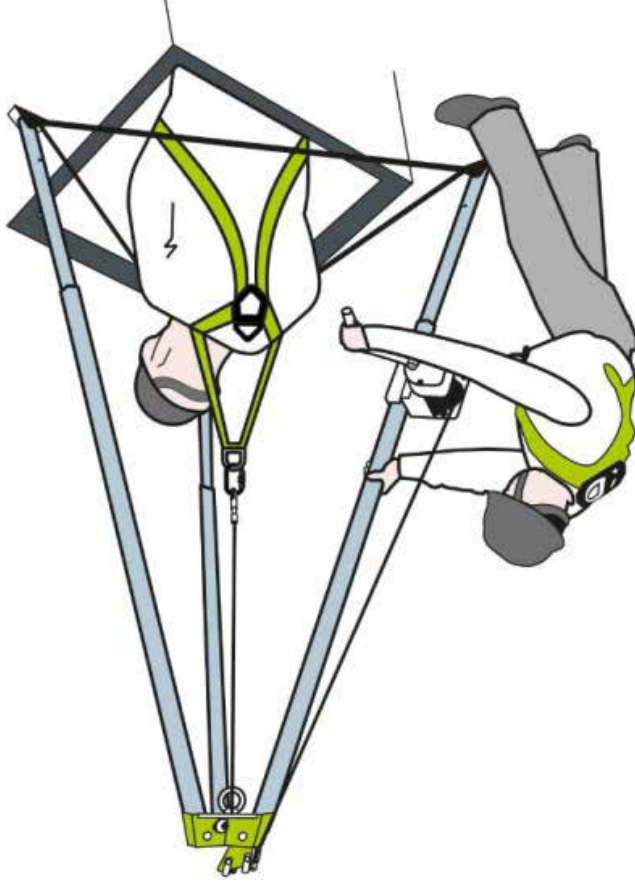
TÜİK(2013), Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları 2012, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuk-Isgucu-Anketi-Sonuclari-2012-13659>, Erişim Tarihi: 03.05.2022.

TÜİK(2019), “Çalışan Çocuk İstatistikleri 2019 Temel Bulgular”. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/DownloadFile>, Erişim Tarihi: 03.05.2022.

Fotoğraf, <https://icdn.ensonhaber.com/resimler/diger/8ab4e176c76203d3c18067d8808d294c.jpg> adresinden alınmıştır.

9. Bu işte çalışanlara önceden uygulamalı olarak acil durum eğitimi verilmelidir.

1. Kapalı alanda yalnız başına kesinlikle çalışılmamalı
2. İşe başlamadan önce riskler değerlendirilmelidir.
3. İş izni oluşturulmalıdır.
4. Gaz dedektörü ile ortamda olası gaz konsantrasyonları ölçülmelidir. Ölçüm cihaz(lar) ının olmaması durumlarda bir kompresörden çukurun tabanına sürekli temiz hava basılmalıdır. Eğer bu olanak da yok ise ABEK filtreli maske (solunum yolları koruyucusu) ile inilmelidir.
5. Elektrik bağlı olduğu elektrik panelinden kapatılmalı, kazara elektrikliğin ağıllamasına engel olmak için kilitleme ve etiketleme sistemi uygulanmalıdır.
6. Paraşüt tipi emniyet kemeri, baret, güvenlik gözlüğü, iş güvenliği ayakkabısı, su geçirmez kullanan at tırnı iş tulumu gibi kişisel koruyucu donanım kullanılmamalıdır.
7. Çalışma alanı, ilgisiz kişilerin girmemesi için uygun bariyerlerle (koruluklarla) çevrilmelidir.
8. Olası bir acil durumda kurtarma işlemi için, tripod personel kurtarma vinç (caraskal vb.) gibi acil durum ekipmanı olmalıdır.

Ne yapılmalı ?

İKİ DAKIKA DÜŞÜN > Sayfa 39'un yaniti

Dikkatsizlik “SebeP”, İş Kazası “Sonuç” mu?

Mustafa TAŞYÜREK (*)
mtasyurek@gmail.com

“Ben öğretmen değil, uyandırıcıyım^(1,2).”
– Robert Frost

Sakarya'nın Hendek ilçesi'nde yaklaşık 15 dönüm üzerine kurulu havai fişek fabrikasında **3 Temmuz 2020**, saat 11.15'te meydana gelen ve olay yerine 50 kilometre mesafedeki birçok noktadan duyulan patlamalarda **7 kişi** hayatını kaybetmiş, 128 kişi yaralanmıştı⁽³⁾.

Havai fişek fabrikasının patlamasının ardından fabrikada hasar görmeyen patlayıcıların Adapazarı ilçesinde **kontrollü imha** amacıyla kamyon-
dan indirilirken infilak etmesiyle **9 Temmuz 2020** saat 11.35'te 3 asker şehit olmuş, kamyon şoförü ile 8 jandarma personeli yaralanmıştı^(4,5).

İŞ KAZALARININ SORUŞTURULMASI?

Bir işyerinde işçinin iş kazası geçirerek ölmesi veya yaralanması halinde işveren ve diğer ilgililerin, (kusur oranlarına göre) hukuki sorumluluğunun yanı sıra cezai sorumluluğu da gündeme gelmektedir⁽⁶⁾. Bu nedenle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (M.13) gereğince; iş kazası işveren tarafından, o yer yetkili kolluk kuvvetlerine derhal bildirilmesi zorunludur. İşyerinin bağlı olduğu kolluk gücü kendi mevzuat ve yöntemlerine göre gerekli gördükleri soruşturmayı yapmaktadır.

7 işçinin hayatını kaybettiği, 128 kişinin de yaralandığı havai fişek fabrikası davasının 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde **28 Şubat 2022** günü görülen karar duruşmasında Mahkeme heyeti; **iş güvenliği uzmanı Aslı Bozkurt'a**, sorumlu personel Ahmet Çağrırcı'ya, genel ustabaşı Erşan

Öztürk'e, fabrika sorumlu müdürü Asiye Angın'a **'bilinçli ve taksirle birden fazla kişinin ölümüne ve yaralanmasına neden olma'** suçundan 6 yıl 8'er ay, genel ustabaşı Hasan Ali Velioğlu'na 12 yıl 6 ay, fabrika sahipleri Yaşar Coşkun ve Ali Rıza Ergenç Coşkun'a ise 16 yıl 3'er ay hapis cezası verilmesine karar verdi. Tutuklu yargılanan Hasan Ali Velioğlu verilen kararın ardından tutuklu kaldığı süre göz önünde bulundurularak tahliye edildi^(7,8).

Basında yayınlanan haberlere bakıldığında; 3 Temmuz 2020 tarihli patlamalarla ilgili bilirkişi raporlarında: İş Sağlığı ve güvenliği ile ilgili bir çok eksiklik sıralanmış, **risk değerlendirmelerinin yapılmadığının** anlaşıldığı aktarılmış, **iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin** eksiksiz şekilde alınıp ve alınmadığının **kontrol edilmemesi**, emniyetsiz çalışmayı önleyecek gözetimin sağlanmaması hususlarının dava konusu olayın gerçekleşmesinde etkili olduğunun belirtilmiştir⁽⁹⁾.

İstanbul - **Tuzla'da Boya ve Vernikçiler Kooperatifindeki bir fabrikada 29 Nisan 2022** günü saat 13.15 sıralarında meydana gelen şiddetli bir patlamada ve çok kısa süre sonra meydana gelen ikinci bir patlamanın ardından başlayan yangında **3 işçi yaşamını yitirdi**, 9 işçi de yaralandı^(10,11,12).

Bu facia sonucu; iş yeri sahibi Mustafa Umut Bıçak ve Mesul Müdür kimyager Onur Dağdelen adli makamlarca **30 Nisan 2022** günü tutuklandı. İş güvenliği uzmanı hakkında da **yakalama kararı** çıktı^(13,14).

İstanbul Anadolu Sulh Ceza Hakimliği'ne sevk edilen İş Güvenliği Uzmanı **İlkin Günçavdı'da 11 Mayıs 2022** günü, *(bilirkişi raporunun hazırlanmasından sonra)* 'taksirle ölüme ve yaralanmaya neden olma' suçu iddiası ile tutuklandı⁽¹⁵⁾.

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

Mahkemeler adli yargılama sürecinin sonunda (bilgi, belge, ifadeler, bilirkişi raporları vb. göre) gerekli hükümlerini vereceklerdir.

“Kazalar her zaman diğer arkadaşların başına gelmez”. Benim de başıma gelebilir miydi?

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa göre (M.14) işverenler: Bütün iş kazalarının ve meslek hastalıklarının kaydını tutar, **gerektiğinde incelemeleri yaparak** bunlar ile ilgili raporları düzenler.

KAZALAR NASIL İNCELENİR?

Kaza araştırmasının amacı:

Kazanın meydana geliş nedenlerini tespit etmek (öğrenmek), etkilenen alanda veya organizasyonun başka bir yerinde, gelecekte benzer veya diğer kazaların önlenmesi için, düzeltici eylem önerilerinin geliştirmektir.

1. Kaza nedenlerinin belirlenmesi

Kazanın geliştiği unsurları ve kaynakları araştırmak.

2. Düzeltici önlemlerin belirlenmesi

Sebeplerini analiz etmek ve ortadan kaldırılması için önerilerde bulunmak.

3. Eğitim materyalleri geliştirmek

Personeli “İş Güvenliği Bilinci”ni geliştirmeye yönlendirecek bilgiler ve güvenli koşullar ve güvenli çalışma yöntemlerine ilişkin bilgi üretmek.

HANGİ KAZALAR ARAŞTIRILMALI?

Tüm kazalar potansiyel olarak ciddidir. Herhangi bir kazaya neden olan koşulların “yaralanma-sonucu”nu tahmin etmek olanaksız olduğundan, sonuçta ortaya çıkan herhangi bir yaralanmanın ciddiyet derecesine bakılmaksızın tümü önemlidir.

Her kaza, aşağıdaki önem sırası göz önünde bulundurularak uygun şekilde -kazadan sonra mümkün olan en kısa sürede- araştırılmalıdır.

1. Ölüm(ler) (veya diğer felaketler).

2. Kalıcı sakatlıklar.

3. Geçici sakatlıklar/yaralanmalar.

Gecikmeler - sadece birkaç saatlik olanlar bile - bilgilerin veya önemli öğelerin kaldırılmasına, yok edilmesine veya unutulmasına neden olabilir.

Kaza araştırmasının temeli olarak cevaplanması gereken altı soru şu şekilde sıralanabilir:

Kaza **nasıl** oldu?

Kim(ler) yaralandı?

Nerede oldu?

Ne zaman oldu?

Malzemeler, makineler, ekipman veya koşullar **neler** içeriyordu?

Neden meydana geldi?

HANGİ ÖZEL BİLGİLER ELDE EDİLMELİDİR?

Meslek - Hangi işi yaparken yaralandı?

Cinsiyeti - Erkek mi kadın mı?

Yaş(ları) - Mümkünse kesin; aksi takdirde yaklaşık.

Tarih - Olay gününü - ve saatini - göster.

Yer - Özel konumu belirtin.

Tip - Ne tür bir kaza - düşme, çarpma, kapılma, yanma?

Ekipman - Hangi malzeme(ler), makineler dahil?

Bu belli başlı ve temel noktalara **ek olarak**, her durumda koşullara bağlı olarak, aşağıdaki maddelere uygun dikkat gösterilmelidir:

Tanıkların açıklamaları

Kazanın çeşitli açıklamalarını alın - işçinin, amirinin ve diğer tanıkların.

Güvensiz durumlar

Kazaya hangi güvensiz durumun neden olduğunu belirtin. Mümkünse varlığının nedenlerini belirtin.

Güvenli olmayan davranışlar

İlgili güvenli olmayan davranışları listeleyin. Neden meydana geldiler - beceri eksikliği, zayıf tutum, yanlış anlama?

Düzeltilici eylem

Kazanın tekrarını önlemek için ne yapıldı/ yapılmalı?

DİĞER BİLGİLER

Bir kaza hakkında çok fazla bilgi almalısınız. Basit bir kaza gibi görünen şey, aslında bu kazaya neden olan ya da katkıda bulunan bir çok koşulun bir araya gelmesinin sonucu olabilir. Altta yatan neden(ler) aranmalıdır. ,

Bir işçinin “gözüne bir parçacık girdiğine, sıvı nafta kaçıdığına” veya “goggle (koruyucu gözlük) takmadığına” dair bir rapor, kazanın nasıl veya neden meydana geldiğine dair hiçbir ipucu vermez. Parçacığın ya da sıvının (ör: nafta'nın) nereden ve nasıl geldiğini belirleyin. İşçi neden gözlüklerini takmıyordu? Tüm hikayeyi alın.

Asla bir işçinin “dikkatsiz” olduğunu söylemeyin. Bu bir sonuç, bir sebep değil. Dikkatsiz olduğunu düşünüyorsanız, nedenini öğrenin - her zaman bir sebep vardır.

“Pis bir ağız düzgün bir dil konuşmaz⁽¹⁶⁾.” - Çin atasözü

KİM(LER) ARAŞTIRMALI?

• Araştırmayı yapan kişi veya kişiler, kaza kaynakları ve nedenleri, iş süreçleri ve ilgili ekipman veya makineler hakkında biraz bilgi sahibi olmalıdır.

• Koşullara bağlı olarak, aşağıdaki kişilerden biri veya birkaçı araştırmayı yürütmelidir:

Yaralanan (kaza geçiren) işçinin idaresinde olduğu (ya da sorumluluğunda olduğu, doğrudan bağlı olduğu) amir(ler)i.

• “İş sağlığı ve güvenliği birimi”nin temsilcisi (İş Güvenliği Uzmanı, İşyeri Hekimi, Diğer Sağlık Personeli vb.)

• İş Sağlığı ve Güvenlik Kurulu (Komitesi) üyesi; veya varsa, kaza soruşturması için alt kurul (komite).

Kutu 1

İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik

Görev ve yetkiler

MADDE 8 – (1) Kurulun görev ve yetkileri şunlardır; ...

c) **İşyerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tehlikeleri ve önlemleri değerlendirmek, tedbirleri belirlemek, işveren veya işveren vekiline bildirimde bulunmak,**

ç) **İşyerinde meydana gelen her iş kazası** .yahut iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili bir tehlike halinde **gereklî araştırma ve incelemeyi yapmak**, alınması gereken tedbirleri bir raporla tespit ederek işveren veya işveren vekiline vermek,

f) **İşyerinde yangın**, doğal afet, sabotaj ve benzeri tehlikeler için alınan tedbirlerin yeterliliğini ve ekiplerin çalışmalarını izlemek, vb.

UYULMASI GEREKEN İLKELER

Sağduyu kullanın - Gerçeklere bağlı kalın, değerlerini tartın, haklı sonuçlara ulaşın.

Her ipucunu araştırın - Görünüşte makul görülen bir sonucun, çoğu kez, önemli görünmeyen faktörlerin araştırılmasına bağlı olarak değiştirildiği görülecektir.

Güvenli olmayan koşulları ve eylemleri kontrol edin - Her ikisi de kazaların büyük çoğunluğunda mevcuttur.

Önerilerde bulunun - Düzeltilici eylem önerildikçe hiçbir araştırma tamamlanmaz.

Tüm kazaları araştırın - Şans, genellikle önemsiz bir kaza ile ciddi bir kaza arasındaki tek farktır. Sonuçlar tahmin edilemez.

Rapor hazırlayın - Yazılı raporlar, kazaların meydana geldiği belirli alanları veya operasyonları belirlemek ve tavsiyelere ilişkin takip eylemi

için çalışma ve analiz yapmada yardımcı araçlardır⁽¹⁷⁾.

3 Temmuz 2020 günü Sakarya – Hendek’de patlamanın olduğu Havai Fişek Fabrikasında ve **29 Nisan 2022**’de İstanbul Tuzla’da patlamalar ve yangının olduğu boya ve vernikçiler kooperatifi bünyesindeki fabrikada “**iş sağlığı ve güvenliği kurulu**” var mı? İş sağlığı ve güvenliği mevzuatı gereğince olması gerekiyor ise, bu kurul yukarıda belirtilen görevleri yapmış mı? Maalesef (*özellikle ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin hizmet verdiği*) işyerlerimizin büyük çoğunluğunda olduğu gibi; **işyerinin risk değerlendirme süreci dahil** her şey **iş güvenliği uzmanından** mı beklenmiş? Sadece o mu kusurlu, bilmiyoruz.

İş güvenliği uzmanları tutuklanacak ve çok ciddi bir süre **mahkûmiyet alacak derecede kusurlu olabilirler mi?**

Bu sorunun yanıtını; “Uşak - İzmir Karayolunun 18. km.’de ki Uşak Organize Sanayi Bölgesi’nde, elektrik santralında 10 Mayıs 2003 Cumartesi günü yaşanan iş ve çevre kazası” örneğini inceleyerek verebiliriz.

Kazanın yaşandığı yer (tesis):

Tesis; Uşak – İzmir karayolunun 18. km’de bulunan Uşak Organize Sanayi Bölgesinde 2001 yılında işletmeye alınan ve önce “nafta” yakıtı kullanılan 15,24 MW gücünde kojenerasyon santrali elektrik (ve buhar) üretimine başladı. Daha sonra Uşak iline doğal gazın getirilmesiyle “doğal gaz”ı yakıt olarak kullanan “doğal gaz kombine çevrim santrali” 2007 yılında, piyasalardaki gelişmeler nedeniyle faaliyetlerini sonlandırdı⁽¹⁸⁾.

İş ve çevre kazası nasıl meydana geldi;

Tankerin getirdiği ürünün (*nafta*) su ve miktar kontrolü yapıldıktan sonra, tanker sürücüsü (operatörü/şoförü) aracını boşaltma (depolama tanklarına transfer) yerine getirdi. Tankerin önünü çıkış yönüne doğru olacak şekilde park etti. Motoru durdurdu, vitesi boşa aldı, el frenini çekti. Topraklama maşasını tankerin topraklama çubuğuna taktı. Boşaltılacak olan bölümün kapağını açtı. Boşaltma hortumunu bağladı. Boşaltılacak olan bölmenin boşaltma küre vanasını açmasıyla birlikte (*yukarıda belirtilen işlemleri kollektörün önünde diz çökmüş bir şekilde yapıyordu. Bkz: Resim 3,4 ve 5*) bir anda tepesinden aşağıya doğru bütün vücudunu kapatacak şekilde –çok miktarda!- akan naftanın içinde kaldı. Bir taraftan vanayı kapatın diye bağıryor, bir taraftan sol eliyle naftanın şiddetli (*basınçlı*) bir şekilde aktığı yeri elinin içi (*avucu*) ile kapatmaya, sağ eliyle de küre vananın sapına ulaşmaya çalışıyordu. Sahada bulunan santral operatörü vananın olduğu yere ulaşınca kadar kendisi vanayı kapatabildi.

Tanker boşaltma/yakıt transfer talimatına göre, işleme/operasyona başlamadan önce, tanker boşaltma vanalarının (ve kapaklarının) kapalı olduğundan emin olması gerekirdi⁽¹⁹⁾!

Baret, goggle tipi gözlük, kimyasallara dayanıklı eldiven kullanarak –bağlantı yapmaya– çalışan operatör, tankerdeki bölümün boşaltma vanasını kapatınca kadar tepeden aşağı sunuk

Kutu 2 -

Nafta, ham petrolün destilasyonu ile elde edilen alifatik ve aromatik hidrokarbonların bir karışımıdır. Nafta’nın gaz fazı, sıvı fazından daha tehlikelidir. Patlaması için havanın oksijeni ve ateş kaynağı yeterlidir. Sıvı fazdan gaz faza geçiş çok hızlı olmaktadır. Statik elektrikten etkilenir. Buharı havadan ağırdır. Nafta, doğal gaza alternatif yakıt olduğundan, genellikle kojenerasyon – *elektrik üretim tesislerinin gaz türbinlerinde* - tesislerinde doğal gaz kesintilerinde yakıt olarak kullanılmakta(idi).

«Öğretmenler kapıyı açar ama kapıdan kendiniz geçmeniz gerekir⁽¹⁶⁾.»

- Çin atasözü

Resim 1 - Rafinerilerden getirdiği naftayı kojenerasyon elektrik santralının depolama tanklarına transfer edilmesi

kaldığı naftadan sıırıslam olmuştu. **Bir taraftan gözlerim yanıyor diye bağıyor**, diğer taraftan bacaklarını dizlerinden birbirine sürterek kıvranıyordu. Belli ki bacak aralarında da yanma hissediyordu.

NE YAPABİLDİK?

Kazanın olduğu yerde, 10 saniyede ulaşılabilir (3 - 5 metre) bir mesafe içerisinde “**acil duş ve göz yıkama istasyonu**” vardı.

Tanker sürücüsü derhal acil duş sisteminin altına soktuk. Özellikle gözlerini iyice açarak bol su ile iyice yıkamasını sürekli söyledik. Ancak gözlerini (*herhalde yanma ve acıdan, istemeye istemeye*) sıkıca kapatıyor, açmıyordu. Parmakları ile göz kapağını açtırmaya, gözlerini sağa sola yukarı aşağı iyice hareket ettirmesini söyledik. Orada bulunan santral operatörleri kazalının gözlerini açık tutup yıkanmasına yardım etti. Bir taraftan da ekip vücudunu yıkıyorduk. Duşun

altında soyunmasını bacak aralarını elini sokarak iyice yıkamasını söyledik.

Gözlerini açtırarak defalarca yıkamamıza rağmen, sımsıkı kapatmaya devam ediyordu. Üzerinde sadece şortu (külotu) kalmıştı. Santalıda (ve çevrede) o anda bulunanların tamamı erkek çalışanlardı. Bacaklarının arasının yanmaya devam ettiğini söyledi. Şortunu da çıkartıp getirilen sabunla bacak aralarını iyice yıkamasını, çevredekilerin tamamının erkek olduğunu, acil ve ciddi bir durum olduğunu, bu durumda utanılacak bir şeyin olamayacağını vb. ısrarla belirmeme rağmen şortunu çıkar(tırt)madı. Büyük bir olasılıkla 10 – 15 dakika bu şekilde yıkandı. Santral operatörleri koluna girerek soyunma odasındaki (sıcak suyu da olan) kapalı duşa götürdüler. Orada da sıcak (ılık) suyu açıp gözlerini ve bacak aralarını iyice yıkamasını, kapı dışından sürekli telkin ettik. (Bkz: Resim 1: Soyunma odasındaki duştan çıktıktan sonraki görüntüsü).

Resim 2 – Gözüne nafta kağan tanker sürücüsü, santralde ilk yardım yapıldıktan sonra göz hekimine götürülüşü.

Kazanın olduğu yer Uşak il merkezine 18 km uzaklıktadır. Ciddi olay (iş kazası) 10 Mayıs 2003 Cumartesi öğleden sonra meydana geldi. Kazalı sağlık kuruluşuna götürülürken özel bir hastanede göz hekiminin olduğu öğrenildi. Kazalı önce oraya götürüldü, acil servisinde bakıldı, göz hekimine haber verildiği söylendi. Herhalde 1 saatten fazla –hekimin gelmesi- beklenildi, ancak gelen olmadı. Bu arada muayenehanesinde bir göz hekiminin bulunduğu (olduğu) öğrenildi ve derhal oraya götürüldü. Kazalı hala göz kapaklarını sıkı bir şekilde kapamaya da devam ediyordu. Göz hekimi, muayenesini yaptı, bir kez de kendileri

yıkadı. Yapılması gerekenlerin uygun bir şekilde yapılmış olduğunu belirtti. Bazı tavsiyelerini söyledi, tehlikeli bir durumun kalmadığını, ancak o gün aracını kullanmamasını, gözlerini dinlendirmesini belirtti.

Resim 3 - Kaza öncesi çalışmayı gözlemleyen, kaza sonrası temel ilk yardımı uygulayan santralin iş sağlığı ve güvenliği uzmanı Mustafa Taşyürek (solda), göz hekiminin muayenesinden sonra kazanın meydana geldiği yerde fotoğraf çektiren kazalı tanker sürücüsü (sağda).

Kutu: 3

Nafta: Deriye temas ettiğinde tahriş ve kuruluğa neden olabilir. Uzun süre temas edildiğinde çatlamalara ve yaralara neden olabilir. Göze temas ettiğinde, yanma ve kızarmaya neden olabilir. Gözlere temasından kaçınılmalı, sıçramalardan meydana gelebilecek durumlarda yüz maskesi veya uygun kimyasal gözlük takılmalıdır. Deri ile temasının önlenmesi için maddeyi geçirmeyen eldiven dahil koruyucu elbiseler (PVC ve tabii kauçuk hariç), göze sıçramaya karşılık, gözlük veya yüz maskesi (siperliği) kullanılmalıdır⁽¹⁹⁾.

Kaza öncesi, (kazalı) sürücünün sol eli ile tuttuğu yerin kapağı (hemen altta) yerinde takılı idi (büyük bir olasılıkla ya yerine iyi oturtulmamış

Resim 4 – Nafta taşıma tankerinin şirketinden çağrılan başka bir operatör (sürücü), transfer işlemini gerçekleştiriyor.

Resim 5 – Kaza yeri ve kaza sonrası **gözleri ışıldayan** tanker sürücüsü, elini naftanın geldiği yere koymuş, kapak altta.

ya da yolda gevşemiş). Önünde de bir vana bulunmamaktadır. Arka taraftaki her bir bölmenin tahliye vanasının önüne bir kollektör ilave edilmiş ve vanalar kollektöre bağlanmış. Kollektörün ön tarafına takılan ve sağ tarafta görülen daha büyük vananın olduğu yere boşaltma hortumunu takıp içerideki (tanker bölmelerinin her birinin vanasının olduğu, kollektörün arkasında kalan) vananın açılmasıyla, soldaki ağız kapakla kapatılmış (*kapak altta görülmekte!*) olan yerin kapağı çıktı(!) Nafta basınçlı bir şekilde –vanaların önünde çömelmiş vaziyette duran- sürücünün başından aşağı aktı.

“Söyle bana unutayım; göster bana, hatırlayayım; beni dahil et ve anlayacağım⁽¹⁶⁾. ”
- Çin atasözü

Resim 6 – Santral depolama tanklarına dizel (mazot) boşaltan tanker

Resim 6’ da görüldüğü gibi; tankerin üzerindeki tankın her bir bölümü için ayrı bir boşaltma vanası ve hortum bağlantı yeri yapılmıştır.

Resim 3,4 ve 5 incelendiğinde aslında nafta tankeri de ilk dizanyında (projesinde) tanker üzerindeki tankın her bir bölümü için ayrı bir boşaltma vanası ve ağız yapılmış. Kazanın meydana geldiği tankerde ise; tankerden depolama tanklarına dolum **yaparken işlemi hızlandırmak ve kolaylaştıma** için yapılan talep ve/veya iyileştirme(!) önerisi (*ya da talebi*) ile vanaların önüne bir kollaktör ilave edilmiş, iki ayrı çapta hortum bağlayabilecek şekilde de iki çıkış bağlantı ucu oluşturulmuştur.

Şahit olunan bu kaza, belirtilen bilgi ve mevcut durum incelendiğinde; tanker boşaltma vanaları-

nın önüne sonradan bir kollektörün ilave edilmesinin **kazanın kök** nedeni olduğu söylenebilir. Aynı sahadaki diğer bir tanka mazot (motorin) getiren tankerin boşaltma (dolun) hortumunu taktığı yere (Bkz: Resim 6) bakıldığında (iş kolaylaştırmak, bağlantı hortumunu tak çıkart zahmetinden kurtulmak için) ilave bir (tek veya çift bağlantı uçlu) vana kollektörü yapılmamıştır.

İş güvenliği uzmanı (da) kusurlu mu?

Uşak’da bir hafta sonu kazanın meydana geldiği elektrik üretim santralının iş güvenliği uzmanı, aynı şirketin toplam 200 civarında çalışanı olan; Çorlu (Misinli), Çerkezköy, Yalova, Bozüyük, Bursa’nın Orhangazi ve Gürsu ilçeleri, İzmir (Bornova) ve Denizli’de de bulunan elektrik üretim santralleri ve İstanbul’da bulunan genel

müdürlüğünün de iş güvenliği uzmanıdır.

İş güvenliği uzmanı Göz kazasına 10 Mayıs 2003 günü planlı aylık kontrol (denetim-gözetim) ve eğitim çalışmaları sırasında denk geldi. Herhalde tanker sürücüsünün (operatörünün) “gözlerindeki ışıltının” kaybolmamasına, yangın ve patlamalarla sonuçlanabilecek ciddi çevre kazasının önlenmesine çok önemli katkıları oldu.

Eğer anında tanker söföruüne temel ilk yardım uygulanmasaydı ve bu çalışanın gözlerinde önemli hasarlar (görme kusurları) oluşsa, dökülen naftaya bağlı ciddi yangın ve patlamalar da olsa idi, “bilirkişilerce” ve adli süreçte kusurlu bulunup tutuklanır mıydı?

Tuzla’da 29 Nisan 2022 günü meydana gelen facia ile ilgili İş Güvenliği Uzmanı (İGU) İlkin Günçavdı: *Bir olasılık*, işyeri ortak sağlık ve güvenlik birimi (OSGB) tarafından her ay değişik sektör ve adreste bulunan 15 firmaya, 11700 dakika olan çalışma süresini dolduracak şekilde görevlendirilmiştir. Bu İGU patlama ve yangının çıktığı firmaya da en son 5 Nisan 2022 günü gitmiş ve (*basında çıkan beyanına göre*) 2 saat kalmıştır⁽¹⁵⁾.

İGU İlkin Günçavdı’nın tutuklanmasına neden olan patlama(lar) ve yangın ile ilgili İstanbul Büyükşehir İtfaiye Daire Başkanı; olayın çıkış sebebine ilişkin **ilk gözlemlerinin** reaktör kazanlarında basit bir fizo-kimya formülü ($pV=nRT$ ideal gaz yasası*) ile açıklanan, **basınç ve sıcaklık**

arasındaki ilişkiye bağlı olarak bu değerlerden en az birinin (*istenmeyen bir*) değişikliğinin olduğu ve birinci patlamayı meydana getirdiği, devamında çıkan yangın ile ortam sıcaklığının yükselerek ikinci (*reaktörde*) büyük patlamaya sebebiyet verdiğinin anlaşıldığını kaza yerini inceleyen İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanına söyledi. Oluşan yüksek basınç detenasyona (infilak) sebebiyet vermiş ve bölgede yaklaşık 800 metrelik alan içerisinde bulunan iş yerleri zarar görmüştür⁽¹⁵⁾.

İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre (M.11); 50 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde işveren, İşyeri hekimi ile diğer sağlık personeline ve **iş güvenliği uzmanına 8 metrekareden az olmamak üzere toplam iki oda temin etmesi**, 50’den az çalışanı olan işyerlerinde işveren, işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin **iş sağlığı ve güvenliği hizmetini etkin verebilmesi için çalışma süresince kullanılmak üzere uygun bir yer sağlanması** gerekirken, nerdeyse hiçbir işyerinde bu sağlanmamaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği’ne (M.6) göre: Risk değerlendirmesi, **sadece iş güvenliği uzmanı tarafından değil**, işverenin oluşturduğu (en az 6- 7 kişili) bir ekip tarafından gerçekleştirilir.

*İdeal gaz yasası, sadece teoride olan ideal gazların durumları hakkında denklemler sağlayan bir yasadır. Bir miktar gazın durumu; basıncı, hacmi ve sıcaklığına göre belli olur. Bu denklem aşağıdaki gibidir:

$$pV=nRT$$

P paskal olarak basınç,

V kübik metre olarak hacim,

n gazın mol sayısı,

R gaz sabiti (8.3145 J/(mol K))

T Kelvin olarak sıcaklık

İdeal gaz sabiti (R), kullanılan birimlere göre değişir. Yukarıda verilen değer (8.3145), SI birimleri için, yani paskal-kübik metre-molar-kelvin için hesaplanmıştır⁽²⁰⁾.

Sözün sonu:

Resim 7, 8 – Uşak ve Bozüyük'te işyerinde göz duşu ve acil duş. Soğuk havada (dondan) patlamış!

Resim 9, 10 - Sakarya - Adapazarı'nda soğuk ve sıcak havaya koşullarına karşı ısı izolasyonu yapılmış göz duşu ve acil duş sistemi.

Türkiye’de 365 gün, 24 saatlik iklim koşulları göz önüne alındığında, açık havada kurulmuş bir göz ve acil duş sisteminin, **daha işin başlangıcında**, İSG biriminin önerisine gerek kalmadan, **(teknik önlem olarak)** ısı izolasyonunun yapılmasından/yaptırılmasından projelendirme aşamasından başlayarak **işyeri yönetimi** (organizasyon silsile yoluyla) **sorumludur**. İş sağlığı ve güvenliği birimi (işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı) elbette Resim 7 ve 8’deki gibi görülen durumlara, Resim 9 ve 10’da görüldüğü gibi, gerekli ısı izolasyonlarını yaptırılmasını önermelidir.

İşverenler, kanunen, çalışanları ve sahadaki herhangi bir üçüncü şahıs için tehlikesiz bir iş yeri yaratmakla yükümlüdür. İş güvenliği sadece işverenin ve **iş güvenliği uzmanının** sorumluluğunda değildir, her düzeydeki yönetimin sorumluluğu ve kazaların önlenmesinde tüm çalışanların da rolü vardır.

Kaynaklar

- 1- <https://sozlersitesi.com/robert-frost-sozleri/>
- 2- <https://www.nkfu.com/unlu-sair-robert-frostun-hayata-yeni-bakis-acisi-sunacak-resimli-sozleri/>
- 3 - <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/sakaryadaki-havai-fisek-fabrikasindaki-patlama-davasinda-karar-659332.html>
- 4- <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sakaryadaki-havai-fisek-fabrikasinda-7-kisinin-oldugu-127-kisinin-yaralandigi-patlamanin-uzerinden-1-yil-gecti/2292216>
- 5- <https://www.sabah.com.tr/yasam/sondakika-sakaryadaki-havai-fisek-fabrikasinda-facia-yasanmisti-7-saniga-hapis-cezasi-verildi-5889286?paging=5>
- 6- <https://www.ozdogruhukuk.com/yayinlar/is-kazasi-nedeniyle-cezai-sorumluluk.html>
- 7 - [karar-cikti-1911827](https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/son-dakika-7-isci-olmustu-hendek-davasinda-</div><div data-bbox=)

- 8 - <https://www.sozcu.com.tr/2022/gundem/hendek-davasinda-saniklara-ceza-yagdi-6980449/>
- 9- <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/hendekteki-patlama-ilk-ikinci-bilirkişi-raporunda-fabrika-sahipleri-asli-kusurlu-1870730>
- 10- <https://www.haberler.com/3-sayfa/sondakika-haberleri-tuzla-da-fabrikada-siddetli-patlama-fabrika-14908021-haberi/>
- 11- <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/tuzlada-boya-fabrikasinda-cikan-yanginda-3-iscihayatini-kaybetti/2576258>
- 12 - https://www.sozcu.com.tr/2022/gununden/tuzladaki-patlama-yeni-guvenlik-kamerasi-goruntuleri-7108049/?utm_source=ilgili_haber&utm_medium=free&utm_campaign=ilgilihaber
- 13- <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/3-iscinin-hayatini-kaybettigi-tuzladaki-patlama-ila-ilgili-yeni-gelisme-1931401>
- 14 - <https://www.sabah.com.tr/yasam/tuzladaki-patlama-sorusturmasinda-flas-gelismecuncu-supheli-de-tutuklandi-5986823>
- 15 - <https://www.sabah.com.tr/yasam/tuzladaki-patlama-sorusturmasinda-flas-gelismecuncu-supheli-de-tutuklandi-5986823>
- 15 - <https://www.sabah.com.tr/yasam/tuzladaki-patlama-sorusturmasinda-flas-gelismecuncu-supheli-de-tutuklandi-5986823>
- 16 - <https://www.currentschoolnews.com/tr/mal/%C3%A7in-atas%C3%B6zleri/>
- 17 - ...,.../ Industrial Safety (Series B) Instructors Guide, U.S.Department of Labour, Washington D.C. Training Manuel No.74 s.165-168
- 18 - <https://www.akenerji.com.tr/Dosya/Dokuman/akenerji-rapor-2019.pdf>
- 19- <https://www.isguvenligi.net/yararli-bilgiler/nafta-kullaniminda-guvenlik/>
- 20 - https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0deal_gaz_yasas%C4%B1

Yönetmen İrfan Kayaş: “Toplumun Çocuk İşçiliğini Kanıksaması, Devletin Sorunu Görmezden Gelmesini Kolaylaştırıyor”

Yönetmen İrfan Kayaş'ın İpe Koşan Çocuklar isimli kısa filmi çocuk işçiliğinin pek de göz önünde olmayan bir biçimini, çarpıcı görüntülerle ele alıyor. İrfan Kayaş, Gaziantep'in şehir merkezinde, Sulu Mağara denilen yerde, kalın ip (kendir) üretiminde çalıştırılan çocuklara çevirdiği kamerası ile, mağarada çalıştırılan çocukların emek süreçlerini gerçekçi ve çarpıcı bir şekilde aktarıyor. İrfan Kayaş, ağır koşullarda çalışmalarına rağmen göz önünde bulunmayan çocukları ele aldığı İpe Koşan Çocuklar isimli kısa filmi ile bu yıl Vakfımızın Çocuğun İnsan Hakları Ödülü'ne değer bulundu. Kendisi ile İpe Koşan Çocuklar filminin öyküsü ve çocuk işçiliği üzerine konuştuk.

Sizi tanıyabilir miyiz?

38 yaşındayım. Gaziantep'te doğdum ve üniversiteye gidene kadar orada yaşadım. Şu an bir devlet okulunda matematik öğretmenliği yapıyorum. Fotoğraf ve kısa film çekmeyi seviyorum. 2016 yılında “Roman Pazarı” fotoğraf sergisi, 2017 yılında “İpe Koşan Çocuklar”, 2019 yılında “Roman Lisa” kısa filmlerini çektim. Ayrıca Eksik Gitar müzik grubunda müzikal çalışmalar yapıyorum.

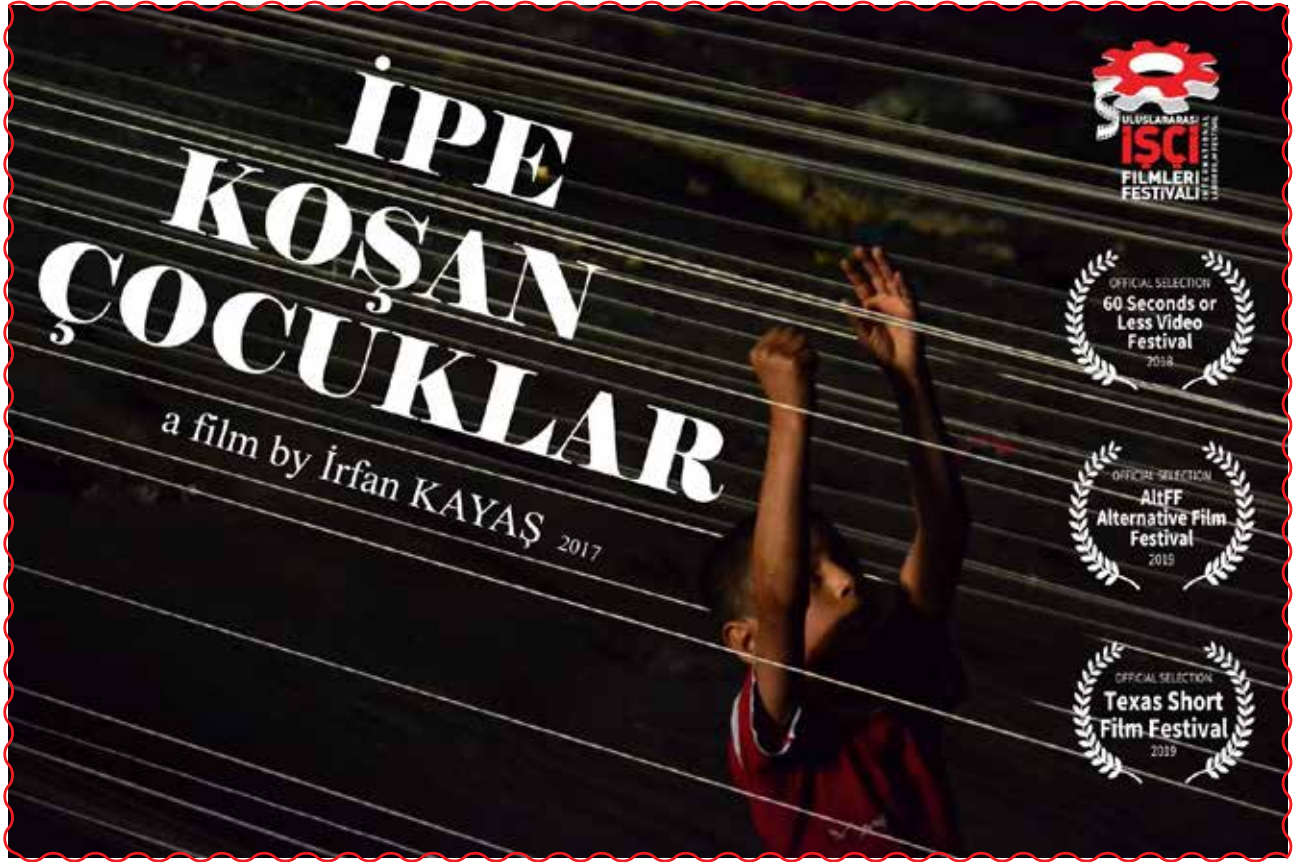
İpe Koşan Çocuklar filmi nereden çıktı? Çalışan çocukları odağına alan bir film fikri nasıl oluştu? **Kısaca filmin öyküsünü anlatır mısınız?**

Kendim de ilkokuldan üniversiteyi bitirene kadar seyyar satıcılık yaptığım için çalışan çocukları konu alan bir film yapma isteği içimde her zaman vardı. Filmin çekildiği yer fotoğrafçıların da en çok uğradığı mekânlardan birisi. Ben de buraya fotoğ-

İrfan Kayaş - Yönetmen

raf çekmek için gitmiştim ancak gördüklerim beni çok etkiledi ve fotoğraf çekmek yerine video çekmeye karar verdim. Filmin ilk çıkış noktası budur. Kısaca öyküsüne değinecek olursak Gaziantep'in şehir merkezinde bulunan Sulu Mağara denilen yerde, kalın ip (kendir) üretimi yapılmaktadır. Mağarada çoğunlukla çocuk işçiler çalışmakta ve burada geleneksel yöntemleri kullanarak az yüz yıldır üretim yapılmaktadır. İşçilerin çalışma şartları ve üretim süreçleri gerçekçi bir şekilde gözlemlenmiş ve kameraya yansıtılmıştır.

Filmin çekim sürecinden bahseder misiniz? Ne zaman çektiniz, çekimler ne kadar sürdü? Ne tür sorunlarla karşılaştınız? Çocuk işçilerin çalışma ortamında kaydetmekte sorun yaşadınız mı?

2017 Temmuz ayında dört gün boyunca her gün çekim yaptım. Filmi çekmeden önce herhangi bir kurgu ya da senaryo yazmadım. Özellikle böyle olmasını istedim. Çünkü burası sadece bir çocuğun hikâyesinin ya da bir işçinin yaşam öyküsünün geçtiği bir yer değil. Amacım biraz da ortamı ve çalışma sürecini doğal bir şekilde göstermekti. Çekimleri yaparken çalışan kişilere herhangi bir yönlendirme yapmadım. Sadece uygun kadrajları bulduktan sonra kamerayı sabitleyip uzun süre çekimler yaptım. Zaten bir müddet sonra işçiler ben yokmuşum gibi işlerini yapmaya devam ettiler. Çekim yaparken yapay ışık kaynağı kullanmadım, o yüzden bazen ışıktan kaynaklı sorunlar yaşadım.

Film nerelerde gösterildi, ne tür tepkiler aldı?

Film, 13. İşçi Filmleri Festivali (2018, Türkiye), 60 Seconds or Less Video Festival (2018, ABD), Oregon Cinema Arts Film Festival (2019, ABD) ve The Alternative Film Festival'de (2019, ABD) gösterildi.

En son Mart ayında Prof. Dr. Gürhan Fişek'i anma etkinliklerinde filmin gösterimini yaptık ve **Çocuğun İnsan Hakları ödülüne** layık görüldüm. Filmi izleyenlerin genelde sorduğu soru, "Neden mağarada çalışıyorlar?" Röportaj vesilesiyle bu soruyu da cevaplamak isterim. Orada çalışan birine bunu sorduğumda "İpliklerin daha sağlam olması için neme ihtiyaç var, o yüzden burada çalışıyoruz, kuru bir yerde bu iplikleri yapamayız, kopar gider hepsi." demişti.

Çocuklar, kimsenin görmediği, bilmediği bir yerde çalışmıyor. Anlaşılan kentteki herkes bu çocukları biliyor. Devletin ve ilgili birimlerin bilme-

mesi de mümkün değil. **Devletin çalışan çocuk sorununa göz yummasını nasıl değerlendirirsiniz? İpe Koşan Çocuklar filmi ülkemizdeki çocuk işçilik sorunu hakkında bize neler söylüyor? Nelerin altını çiziyor?**

Eğitimci olarak okul çağındaki bir çocuğun çalışmasını kabul etmem mümkün değil. Burada çalışan çocukları herkes biliyor, devlet kurumları da biliyor. Tıpkı mevsimlik çalışan çocuk işçiler, sanayide çalışan çocuklar, sokakta ve kahvehanelerde çalışan çocukları bildiği gibi. Bunların mağarada çalışması gizlendiği anlamına gelmiyor. Ülkemizin çocuk hakları konusunda uluslararası sözleşmelere imza attığını biliyoruz ancak bunun sorumluluğunu yerine getirmediğini görüyoruz. Ayrıca toplumun da çocuk işçiliğini kanıksanmış olması devletin bu sorunu görmezden gelmesini kolaylaştırıyor. Filmim tam da bu noktaya değişiyor. Filmde gördüğümüz gibi çocuklar da bu işi bir oyun sürecine dönüştürmüş ve bunu bir oyun gibi görüp kanıksanmış. Filmin belki de en belirgin vurgusu budur. Ben de o yaşlarda çalışırken,

Prof. Dr. Gürhan Fişek'i Anma Etkinliklerinde **Çocuğun İnsan Hakları Ödülü**'ne layık görülen Yönetmen İrfan Kayaş'a ödülünü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Başkanı Oya Fişek verdi.

kendimi çocuk işçi olarak görmüyordum. Büyüdükçe farkına varıyoruz. Ebeveynler ve sosyal çevre bu konuda ne kadar duyarlıysa çocuğun da farkındalığı o kadar artıyor.

Sanatçı ve eğitimci kimliğinizle çocuk işçilik sorununu nasıl değerlendirirsiniz? Önemek için neler yapılabilir?

Çocuk işçiliğinin artmasının en önemli nedenlerden birisi ülkedeki gelir dağılımının eşit olmaması ve ekonomik yetersizliklerdir. Bu çocukların aileleri beslenme, sağlık ve barınma ihtiyaçlarını karşılayamadığını hepimiz biliyoruz. Devletin en temel görevlerinden birisi ülkesinde yaşayan insanların temel ihtiyaçlara ulaşabilir olmasını sağlamaktır. Bu nedenle çocuk işçiliğinin önüne geçmek için öncelikle çocukların temel sağlık, beslenme, eğitim ve barınma ihtiyaçları kamusal olarak karşılanmalı, sosyal politikalar kapsamında gelir dağılımında ve ekonomik alanlarda iyileştirmeler yapılmalıdır. Zaten bunlar Türkiye'nin uluslararası sözleşmelerde kabul etmiş olduğu sorumluluklardır. Devletin bu sorumlulukları yerine getirmesi için mücadele etmemiz gerektiğini düşünüyorum. Şehirlerin ve yaşam alanlarının ekolojik temelli, çocuklara uygun olarak tasarlanması, park ve oyun alanlarının artırılmasının da bu mücadelenin bir parçası olduğunu düşünüyorum.

Yeni film projeleriniz/çalışmalarınız var mı? Kısaca anlatır mısınız?

Senaryosunu tamamladığım iki tane kısa film projem var. Bunlardan birisi yine çocuk dünyasına ve çocukların birbirleriyle olan ilişkisine dair. Kırsal bölgede yaşayan bir grup çocuğun kendi aralarında oluşturduğu bir oyun ve onun etrafında şekillenen olayları anlatıyor. Diğer projede ise çocukluğunda babasının intiharına şahit olan bir gencin işten atılma süreciyle birlikte geçmişiyile yüzleşmesini anlatıyor.

İrfan Kayaş'ın **İpe Koşan Çocuklar** filmi Youtube'dan izleyebilirsiniz.

Youtube uzantısı: <https://www.youtube.com/watch?v=2SaWBQZKfDY&t=100s>

Karekod:

Maden işçilerinin fotoğrafçısı: ALAADDİN KARA

Kendisini “geniş bir madenci ailesinin fotoğrafçısı” olarak tanımlayan Alaaddin Kara ile fotoğrafla tanışma süreci ve işçilerin çalışma ortamındaki gündelik yaşamlarını belgelediği fotoğrafları üzerine konuştuk.

Sizi çektiğiniz madenci fotoğraflarınızdan tanıyoruz. Bize kendisinizi tanıtır mısınız?

Mesudiye’den göç edip kömür işçisi olarak çalışan bir ailenin çocuğu olarak 1958 yılında Zonguldak’ta doğmuşum. Genç Türkiye Cumhuriyeti’nin sanayi kalkınmasında önemli rolü olan ilk vilayetinde, cumhuriyetin çocuklarına tanıdığı tüm olanaklardan yararlanmış bir neslin son tanığı olarak kendimi görüyorum. Sosyal devlet olgusunun bizlere tanıdığı parasız ve kaliteli eğitim, spor, sinema ve tiyatro, barınma (işçi lojmanları), ücretsiz ulaşım, parasız sağlık ve iş olanaklarının olduğu bir dönemin içinden geçerek 1980 yılına değin geldik. Askeri cunta demokrasiyi ortadan kaldırıp Yeni Dünya Düzeni adı altında 24 Ocak ekonomik kararlarını dayatınca, yaşam kalitemiz düşmeye ve cumhuriyetin tüm kazanımları elimizden teker teker kaymaya başladı. Tüm aydın ve demokrat insanların aşından ve işinden olduğu cunta döneminde birçok insan gibi ben de sakıncalı kimliğimle kendime düşen payımı almıştım.

Maden işçiliğine ne zaman, nasıl başladınız? Nerelerde çalıştınız?

Sakıncalı olduğum gerekçesiyle 2 yıl uzayan güvenlik soruşturması sonucunda 1984 yılında maden işçisi olarak EKİ Dilaver Bölümü’ne işbaşı yapabildim. O dönemde toplu sözleşme maddesine eklenen bir kararla madene giren tüm işçiler asgari ücretle işbaşı yapıyordu. Maden ocağının her iş kademesinde çalıştım. İlk lağımçı (taş içerisinde sürülen galeri) yedeği olarak işbaşı yaptım. Daha sonra tabancı (kömür içinde sü-

ALAADDİN KARA KİMDİR?

1958’de Zonguldak’ta doğdu. 1985 yılında Zonguldak’ta lağımçı yedeği olarak maden işçiliğine başladı. Lağım, taban tarama, nakliyat, emniyet, nezaretçilik gibi kömür madenciliğinin birçok kolunda çalıştı. Bir Mendil Kömür adlı öyküsü ile Ümit Kaftancıoğlu 2010 yılı öykü ödülünü, Büyük Madenci Grevi adlı incelemesi ile de 2011 TMMOB Maden Mühendisleri Odası madenci edebiyatı inceleme ödülünü kazandı. Bir Mendil Kömür adlı öykü kitabı 2011 yılında KKM Yayınları’ndan çıktı. Yaşadığı ve çalıştığı yerleri fotoğraflamayı seven Alaaddin Kara, birçok yerde maden işçilerini ve çalışma koşullarını yansıtan fotoğraf sergileri açtı.

rülen galeri) tamir- tarama, nakliyatçı, nezaretçi (maden çavuşu) olarak devam edip, maden teknikeri olarak 35 yıl çalıştıktan sonra emekli oldum. Maden ocaklarında sağlığımdan çok şey

kaybettim ama oradan da çok şey öğrendim. Şimdi de öğrendiklerimi toplum ile paylaşma evresinde olduğumu sanıyorum.

Fotoğrafla nasıl tanıştınız? Ne zaman fotoğraf çekmeye başladınız?

1991 Büyük Madenci Yürüyüşü'nde işçi komitelerinde görev almış biri olarak fotoğrafçılara konu olan bir madenci konumundaydım. Grev sonrası işyerimizin hemen kapanmasına engel olmuştuk ama erken emeklilik ve liyakatsiz atamalar ve işyerlerimizin küçültülerek itibarsızlaştırılması gibi uygulamalara engel olamamıştık. Bunun sonucunda Çaydamar, Dilaver, Kilimli, Armutçuk gibi bazı kömür sahaları kapatıldı. İşçi sayısı 45 binden aşağıya hızlı bir şekilde geriledi. Çalıştığımız yerler birer birer kapanarak virane haline geldi. Sanayi mirası olarak kalması gereken yapılar yıkıldı. Yıkılan sadece yapılar değil, onlarla birlikte bizim anılarımız da yok oluyordu. Her şey elimizden çok çabuk bir şekilde kayıp gitti. Bunun farkına varınca bu tür yerlerin yıkılmadan önce fotoğraflanıp arşivlenmesi gerektiğini düşündüm. O dönemde Zonguldak Kültür Eğitim Vakfı (ZOKEV) İFSAK kurucularından İbrahim Akyürek ve yakın zamanda kaybettiğimiz değerli hocamız Mustafa Eyriboyn'un öncülüğünde fotoğraf kursu açmıştı. Zenit marka bir fotoğraf makinası alarak kursa katılmıştım. Ondan sonra fotoğraf makina-mı yanımdan hiç ayırmadım. Önce yaşadığım yer üstünü belgeledim. Sonra kendimi fotoğraf konusunda yetkin hissedince yer altını, yani birlikte çalıştığımız madencilerin fotoğraflarını çekmeye başladım. Yer altında karanlık yerde fotoğraf çekmek, yer üstünde aydınlık yerde fotoğraf çekmek kadar kolay değildi. Filmler makaralar pahalıydı ve tab edilirken özen gösterilmesi gerekiyordu. Fotoğraf çektiğimi sanıp makaraları banyo ettirdiğimde hiçbir görüntü alamadığım günler oldu. O zamanlar bu işin karanlık yerlerde, özellikle madenlerde yapılamayacağını düşünmüştüm. Bir evin beyaz eşyasının taksitini öder gibi fotoğrafçı dükkanına makara ve kart taksiti ödüyor, aldığı fotoğrafları ücretsiz sahiplerine veriyor-

dum. Bu iş bana pahalıya mal oluyordu. Sonra banyo malzemelerini alıp çektiğim film rulolarının evimde tab etmeye başladım. Bir zaman sonra fotoğrafta dijital furyası başlamıştı. Fotoğrafta dijitalle en son geçenlerden birisiyim. Şimdi geriye doğru dönüp bakınca, iyi bir madenci fotoğrafları arşivi biriktirdiğimi görüyorum. Fotoğraf tutkum hala devam ediyor. Özel maden ocaklarında ve kaçak ocaklarda fotoğraf çekmeye devam ediyorum. Fotoğraflarını çektiğim madencilerden bazıları babalarının da fotoğraflarını çekmiş olduğunu söylüyor. Madenci arkadaşlarımdan benim çektiğim fotoğrafları evlerinin duvarına asmaları senelerdir verdiğim uğraşımın ödülü oluyor.

Fotoğraflarınız maden işçilerinin yer altındaki günlük yaşamlarını belgeliyor. Bu fotoğrafları çekmeye nasıl karar verdiniz? En çok hangi madenlerde çekim yaptınız?

Yer altında en kolay madenci portreleri çekiliyor. Yer altında ışık kaynağı olmadığı için fotoğraf çekerken, kendi lambamın ışığına yanımdaki arkadaşımın baret lambasının ışığını takviye ederek çekim yapabiliyorum. Bu işi yaparken fotoğraf makinasına giren görüntünün hızını, diyafram değerini ve ışığa duyarlılığını gösteren asa değerini iyi hesaplamak gerekir. Tüm bunları yaparken makinanın hareket etmemesi için tripot kullanılmalıdır. Ama madende böyle bir lüksümüz olmadığı için tripot yerine kazma sapı veya kama diye adlandırdığımız tahkimat malzemesi kullanarak çekim yaptım. Deklanşöre basarken nefesimi bir süre tutmam gerekiyordu. Ama yine de her zaman istediğim sonucu alamıyordum. Ya ben titremiş ya da fotoğrafı çektiren arkadaşım kımıldamış oluyordu. Flaş kullanmadan iyi kareler çekmeye başlayınca kurum yöneticilerine de hatıra fotoğrafları çekmeye başladım.

Yeraltında kullanılan maden makinalarının bazıları çok eski olduğundan, aynı zamanda yer üstündeki maden müzelerinde de sergileniyordu. Madenlerde kullanılan eski maden makinalarını da fotoğraflamaya başladım. Teknoloji gelişip

ışığa duyarlı dijital fotoğraf makinaları çıkınca işçilerle birlikte çalıştıkları ortamları da karenin içine almaya çalıştım. Çok güzel derinlikli fotoğraflar çıkıyordu. Ahşap tahkimatla çalışan üretim panolarını, çelik sarmalar, yarı mekanize ayak fotoğrafları çekip paylaşımlarda buldum. Arşivimi Maden Mühendisleri Odası başta olmak üzere maden mühendisliği öğrencileri ve işçi sendikalarının kullanımına açtım. Maden işçilerinin zor şartlardaki çalışma koşullarını gösterebilmek ve işçi sağlığı konusunda farkındalık yaratmak için gazeteciler de dahil her isteyene istediği fotoğrafımı veriyorum.

Devlete ait maden ocaklarında yüzyılı aşkın madenci geleneğinin ve sendikaların varlığı ile daha güvenceli ve sağlıklı çalışma koşulları var. Kamu ocaklarının daraltılıp özel ocakların palazlandırılmaları ile birlikte buralarda iş güvenliği ve havalandırma konularında eksikler yaşandı. Buna paralel olarak iş kazalarında yaralanmalar

ve ölümler arttı. Kömür havzamızın diğer bir yarası da bir türlü engellenmeyen kaçak maden ocakları konusuydu. Kaçak ocaklara da girerek çalışma şartlarını belgelemeye başladım. Bu tür özel ve kaçak ocaklarda çekim yapabilmek için orada çalışanlar açısından oldukça güvenilir ve tanıdık biri olunması gereklidir. Uzun süre aynı yörede kömürcülerle birlikte olduğum için bu güveni elde ettiğimi düşünüyorum. Bu güven duygusuyla onların arasına katılıp fotoğraf ve kamera görüntüleri alabiliyordum. Zonguldaklı yönetmen, belgeselci Metin Kaya ile birlikte 2017 yılında çektiğimiz, kaçak kömür ocaklarını anlatan "Soluk" adlı belgesel filme katkıda buldum.

Maden işçiliği yaptığınız dönem, aynı zamanda işçi eylemlerinin de yoğun olduğu bir dönem. İşçilerin eylemlerini de fotoğrafladınız mı? Bunlar içerisinde özel olarak önemsedığınız, hatırladığınız bir eylem var mı?

1991 Büyük Madenci Grevi'nde fotoğraf

çekmiyordum. Kamu ocaklarının hakim olduğu rödovanslı sahaların içine sokulan özel maden şirketlerinde çalışan işçilerin eylemlerinde fotoğraflar çektim. Kendilerini maden ocağına kilitleyen işçilerin aileleri ile birlikte olup onları fotoğrafladım. Göçükte kalan işçilerin cansız bedenlerinin göçükten çıkartılmalarını belgeledim. Bunları basın ile paylaşmadım. Çünkü onların da bu konularda habercilik anlamında çalışmaları vardı. Bazen onların da yetişemediği alanlarda yardımlaşma amacıyla haber ve fotoğraf aktarımım oldu.

Kendinizi geniş bir madenci ailesinin fotoğrafçısı olarak tanımlıyorsunuz bir konuşmanızda. Bunu biraz açar mısınız?

TMMOB Maden Mühendisleri Odası, Genel Maden İşçiler Sendikası (GMİS) ve Zonguldak genelinde etkinlikler çerçevesinde madenci fotoğrafları ile ilgili sergiler açtım. Fotoğraflarımı kimseden esirgemeyip her isteyeninin kullanımına açtım. Kişisel sergilerden daha çok karma sergileri tercih ediyorum. Çünkü, Zonguldak Fotoğraf Derneği üyelerinin ve başka fotoğrafçı arkadaşlarımdan madenlerde çektikleri çok güzel fotoğraflar var.

Gürhan Fişek Hocamızın anma etkinliğinde konuşmamda değindiğim gibi, geniş bir madenci ailesinin fotoğrafçısı olarak görüyorum kendimi. İlk fotoğraf çektiğim acemilik yıllarımda madenci arkadaşlarımı çekerken çekingenlik ve ürkeklik vardı. Son zamanlara doğru fotoğraflarını çekmediğim için gönül koyanlar oldu. Emekli olduklarında çektiğim fotoğrafları çerçeveletip evin salonuna asıyorlardı. Emekli olan arkadaşlarımdan madenci çocuklarının dahi fotoğrafladığım oluyordu. Bu yüzden kendimi böyle geniş bir ailenin fotoğrafçısı olarak adlandırıyorum.

Türkiye’de genel olarak işçilerin çalışma koşullarını, yaşamlarını yazarak, çizerek, fotoğraflayarak anlatması çok karşılaştığımız bir şey değil. Sizin gibi az sayıda işçi, kitap yazarak, karikatür çizerek ya da fotoğrafla kendisini ya da işçi sınıfının dünyasını yansıtıyor. Neden işçiler bunu yapmıyor?

Yukarıda da değindiğim gibi, yaşadığımız yerleri, mekanları elimizden çok çabuk aldılar. Oysa onlar birer sanayi ve kültürel miras olarak gelecek kuşaklara kalması gereken birikimlerimizdi. Onların yıkılıp yok edilmeleri aslında o kentin kimliğinin yok edilmesi anlamına geliyordu. Kentler, mahalleler, çalışma alanlarımız yıkılıp yerine beton bloklar dikilince bizim kimliğimizde deformasyona uğradı. Çok yakınlarını kaybetmiş bir insanın ruh halini yaşayıp mutsuz olduk. Toplumsal bir travmanın içine girdiğimizin farkında değildik. Bu yıkımı belgeleyip arşivlemenin dışında yıkımı durdurmanın da önüne geçmemiz gerekiyordu. Bunun için aydınlık yüzlü çalışkan insanlarla bir araya geldik. Demokratik ve sivil toplum gönüllülerinin yanında durduk. Bu anlamda emekli olduktan sonra Zonguldak Eğitim ve Kültür Vakfı (ZOKEV) çalışmalarında aktif olarak bulundum. Sanayi ve kültürel yapıların korunması için vakıf bünyesinde çalışmalarda bulunduk. Bazı yapıları kurtarabildik, bazılarını kurtaramadık.

1980 öncesi siyasi partilerin, sendikaların, sivil toplum örgütlerinin, basının toplum üzerinde aydınlatıcı güçlü bir yapısı vardı. Toplumsal muhalefet güçlüydü ve iktidar şimdi olduğu gibi her dayatmasını toplum kabul etmiyordu. Ekonomik anlamda işçilerin alım gücü yüksekti ve sinema, tiyatro gibi sosyal etkinliklere gidilebiliyordu. Kitap okuma seviyesi çok yüksekti. Klasik romanlar gençler arasında elden ele dolanıyordu, toplum sanatla iç içe yaşıyordu. Gelir adaletsizliği sendikaların gücüyle kırılmış, işçi ve işverenler

arasında yapılan toplu sözleşmeler işçiler lehine sonuçlanıyordu. Bu ülkede 15-16 Haziran gibi uzun işçi eylemleri yapılabiliyordu. Yazıp çizen, sanatını halkı için yapan, toplumdaki aldığını geri verme çabası içinde olan işçi profilinin böyle bir gelenekten geldiğini düşünüyorum. Bu gelenek hala devam ediyor. Yazıp çizen, fotoğraf, tiyatro, karikatür, sinema, ve diğer güzel sanatlarla uğraşan genç kadrolar var.

Kendi sanatınızı nasıl tanımlarsınız?

Sanatta taraf olunmasından yanayım. Sesini çıkaramayan ezici bir çoğunluğun, işçinin, kadınların, çocukların sesine tercüman olan sanat ve edebiyatçıdan yanayım. Onlardan biri olup sürekli üreten sanatçılara imreniyorum. Kendimi öykücüden daha çok maden fotoğrafçısı olarak görüyorum. Samimi olmak gerekiyorsa; fotoğrafın öykünün önüne geçmesinden rahatsızım. Öyküde kendi çizgimi bulamadığım için uzun bir süredir bocalama dönemi geçiriyorum. Bu yüzden kendimi eksik hissediyorum. Oysa tecrübelerimden ve çıkardığım deneyimlerim hareketle sağlığım elverdiği ölçüde öyküler ve romanlar yazmalıyım.

Çağdaş Sanatlar Merkezi'ndeki serginizde çocuk maden işçilerinin de fotoğrafları vardı. Madende çocuklar ne tür işlerde, hangi koşullarda çalıştırılıyor? Bölgeyi ve madenleri bilen biri olarak şu anda da madende çalışan çocuklar var mı? Duyuyor musunuz? Ya da göçmen işçilerle karşılaşıyor musunuz? Hangi koşullarda çalışıyorlar?

BİR MADEN İŞÇİSİNİN OBJEKTİFİNDEN ALAADDİN KARA FOTOĞRAF SERGİSİ

23 Mart - 29 Mart 2022

Yer: Cankaya Belediyesi
Doğan Taşdelen
Çağdaş Sanatlar Merkezi (Tunus)
Abidin Dino Sergi Salonu

Çocuklar genellikle kaçak ocaklarda aileleri ile birlikte çalışır. Bahçesinde kömür olduğunu düşünen aile büyüğü ilkin kendi başına bahçesinde oyuklar açmaya başlar. Kömür damarına denk gelince evin oğlu veya kardeş, amca işin içine girer. Daha sonra evin hanımı ve çocuğu işin ucundan tutar. Evin çocuğu ilkin ocak dışındaki işleri yapar. Sonra madencilik işi rutin hale gelince, madene girip gücünün elverdiği ölçüde çalışmaya başlar. Kaçak ocakta çalışma süresi, başlarına bir iş kazası gelene değin devam sürer. Kömür ocağından çıkan kömürü kamyonla yükleme yerine kadar katırlarla taşınır. Kömürün katırla taşıma işini genellikle çocuklar yapar. Son zamanlarda kaçak ocaklarda Afgan göçmenlerinin çalıştığı söyleniyor. Çocuk ve göçmen işçiler ucuz iş gücü oldukları için bu tür yerlerde her zaman tercih edilir.

Prof. Dr. Gürhan Fişek'i Anma Etkinliklerinde “Bir Maden İşçisinin Objektifinden - ALAADDİN KARA FOTOĞRAF SERGİSİ” ile katkıda bulunan Fotoğraf Sanatçısı Alaaddin Kara'ya katkılarından dolayı Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Başkanı Oya Fişek tarafından plaket verildi.

Fotoğrafın dışında öyküleriniz ve öykü kitabınız var. Yazmaya ne zaman başladınız? Edebiyatla bağınız nasıl başladı?

Çalışırken fotoğraf çekmemin dışında kalem de oynatmaya başlamıştım. Maden Mühendisleri Odasının 2007 yılında açmış olduğu ‘Madenci Öyküleri Yarışması’nda , ‘Şark Ocağında Üç Vardiya-

lık Bir Oyun” adlı öykü ile mansiyon, 2011 yılında da ‘Büyük Madenci Yürüyüşü’ adlı anı- inceleme yazısı ile “Madenci Edebiyatı Ödülü”nü aldım. 2010 yılı Ümit Kaftancıoğlu Öykü Yarışması’nda “Bir Mendil Kömür” adlı öykü ile birincilik ödülü aldım. Öykülerimi 2011 yılında Kurgu Yayınları’ndan çıkan “Bir Mendil Kömür” adlı öykü kitabında topladım. Halen ara sıra öykü dalında bir şeyler karalamaya çalışıyorum. Öykülerimde genel olarak madencileri ve onların yaşantılarını konu alıyorum. En son yazdığım öykü, Fişek Vakfınca düzenlenen çocuk işçileri konu alan yarışmaya gönderdiğim ‘Kömürcü’ adlı öyküdür. Kömürcü adlı öyküm, Fişek Enstitüsü çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı tarafından 2021 yılında yayınlanan “Borçlu Olduklarımız, Umutları, Gelecekleri Çalınan İşçi Çocukları Öyküleri” adlı seçkide yayımlandı.

Eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Son söz olarak, toplumun sağlık politikalarını sürekli gündemde tutarak toplum hekimliği kavramını yerleştiren , önemli sosyal risk gruplarından olan kadın ve çocuk işçileri öne çıkaran Prof. Gürhan Fişek'i saygıyla anıyor, bu konularda önemli çalışmalarda bulunan Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı dostlarını çalışmalarından dolayı kutluyorum.

FOTOĞRAF SANATÇISI ALAADDİN KARA'NIN OBJEKTİFİNDEN MADEN İŞÇİLİĞİ

**YAZILARINIZI
BEKLİYORUZ**

Çalışma Ortamı'nın bu sayısında GENÇ KALEMLER köşesinde üç yazıya yer verdik. Önümüzdeki sayılarda da dergimizde genç kalemlere yer ayırmaya devam edeceğiz.

Yazılarınızı

bilgi@fisek.org.tr

adresine bekliyoruz.

“Çalışan Çocuklar: Eğitim, Sağlık, Hukuk ve Çocuk İşçiliği ile Mücadele” Paneli Gerçekleştirildi

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı ve Mülkiyeliler Birliği, 12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü çerçevesinde çocuk işçiliğini çeşitli boyutlarıyla ve kapsamlı şekilde ele alan bir panel düzenledi. Siyasal, toplumsal ve ekonomik koşullar nedeniyle her geçen gün daha da yakıcı bir mesele haline gelen çocuk işçiliği karşısında herkesin daha gür bir sesle durması gereğine olan inançla panelin ardından dinleyicilerin de katılacağı bir forum gerçekleştirildi.

Mülkiye Kültür Merkezi Prof. Dr. Oral Sander Konferans Salonu'nda yapılan panelin oturum başkanlığını 29 Ekim Kadınları Derneği Başkanı Şenal Sarıhan yaptı. Ankara Barosu Çocuk Hakları Merkezi Başkan Yardımcısı Av. Özlem Durgut, Eğitim-Sen MYK Eğitim ve Yükseköğretim Sekreteri Sinan Muşlu ile Fişek Enstitü-

sü Çalışan Çocuklar Vakfı Gönüllüsü Sebiha Kablay'ın yer aldığı panelde Türk Tabipleri Birliği (TTB) İşçi Sağlığı ve İşyeri Hekimliği Kol Başkanı Metehan Akbulut da bir konuşma yaptı. Konuşma metinlerini özet olarak dergimizde yayınlıyoruz. Dileyen okurlarımız konuşmaları Youtube'tan da izleyebilir: <https://www.youtube.com/watch?v=f8M494dM-bE&t=1489s>.

Mülkiyeliler Birliği Başkanı
İlker Akçasoy:

“TÜİK, çocuk işçiliğinin gerçek boyutuyla yüzleşmemizi engelliyor”

Covid 19 pandemisi sonrasında çocuk işçiliği sorunu daha da derinleşti. Bir taraftan dünyada ve Türkiye’de Ekonomik krizin üzerimizdeki etkileri, işsizlik, yoksulluk gibi aynı zamanda bu sorunun beslendiği alanlardan birisi. Ülkemizde de yaşadığımız bu sorunları göz önünde bulundurduğumuzda TÜİK’in çocuk işçi sayısının gerçeği yansıtmadığını hepimiz biliyoruz. Örneğin TÜİK, çırak-stajyer olarak çalışanları çocuk işçi olarak kabul etmiyor; mülteci çocukları çocuk işçi saymıyor. İstatistiklerle oynayan ve bunu da bir yönetim aklının hizmetine seferber eden TÜİK, bizim bu sorunun gerçek boyutlarıyla yüzleşmemizi engelliyor. Sadece bununla mı kalıyor? Hayır aynı zamanda eğitim sistemi bugün tamamen bir çocuk işçiliği yaratma amacı üzerine Liselere geçiş sınavından ve buna bağlı yerleştirmelerden mesleki eğitim sistemindeki düzenlemelere kadar, çocuk işçiliğinin daha da tırmandırılması doğrudan siyasal iktidar eliyle teşvik ediliyor. Bütün bunlar yaşanırken her gün gazetelerden acı gerçeklerle karşılaşıyoruz. Çocuk işçiler aynı zamanda iş cinayetlerine kurban gidiyor. İki kurum olarak, Fişek Enstitüsü ve Mülkiyeliler Birliği olarak bu konuyu ısrarla ele almaya, gündeme getirmeye devam ediyoruz, edeceğiz.

29 Ekim Kadınları Derneği Başkanı
Şenal Sarıhan:

“Sadece konuşmak, önermek yetmez; istemlerimizi yasal yaptırımlara bağlamalıyız”

Bugün burada çalışan ve emekleri sömürülen, aslında uluslararası sözleşmeler ışığında çalışmamaları da gereken çocukların işçi olması noktasındaki hukuksuzluğa ve haksızlığa karşı yaptırım ortaya çıkaran bir siyaset kurumu anlayışının inşa edilmesinde demokratik kitle örgüt-

lerinin çabalarının önemli bir katkısının olduğunu yeniden yeniden düşündüm. Bunların bilince çıkarılması gerektiği inancım tazelandı. Sadece konuşmak değil, sadece söylemek değil, sadece öneride bulunmak değil eylemlerle bir biçimde bizim istemlerimizin yasal yaptırımlara bağlanması, yasal yaptırımlara bağlanmasının da yetmediği bir düzlem içinde, bütün insanlık yararına insan haklarına dayalı hukukun inşası gibi noktalarda, kağıt üzerinde kalan ama yaşama yansımayan düzenlemelerin aynı zamanda yaşamımız içerisinde yer alması konusunda bugün burada önemli bir çabanın doğacağı inancındayım.

Fişek Vakfı temelinde sayın Oya Fişek’e teşekkür etmek isterim. Yıllardır bu konuda verilmiş emekleri var. Birçoğumuzun kadın ve çocuk meselesini eşit gibi gördüğümüz, ikisini aynı başlık altında ve aile kurumu içinde kadının da çocuğun da konumlandırılmaya çalışıldığı, “çocuklar bizim geleceğimiz” diyerek “kadınlarımız”, “çocuklarımız” diyen anlayışın üst üste geldiği, bunu buradan soyutlayıp çocuklar özne olarak çocuklar, kendi gelecekleri için, kendi bugünleri ve yarınları için meselesi üzerinde, bir de işçi çocuklar (en çok ezilen ve sömürülen) bu noktaya dikkat çektikleri için de teşekkür etmek istiyorum.

Türk Tabipleri Birliği (TTB) İşçi Sağlığı ve İşyeri Hekimliği Kol Başkanı
Metehan Akbulut:

“Çocuk işçiliğinin toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretilmesine yol açtığını gözden kaçırmamalıyız”

Ne güzel, toplantımızı 12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliği İle Mücadele Günü'nde gerçekleştiriyoruz. Çocuk işçiliğini birçok yönüyle ele alıp tartışacağız. Yasaklanması, tümüyle kaldırılması için neler yapılabileceğimizi de hep birlikte konuşacağız. Toplantının mücadelemizde katkı sunmasını diliyorum.

TTB'ye gönderilen yazıda bize düşen konunun başlığı “Çocuk İşçilerin Bedensel ve Ruhsal Gelişimi” olarak bildirildi. Verilen başlığın sınırları içinde konuşmanın güçlükleri olsa da bize çizilen çerçeveye sadık kalmaya çalışacağım.

Öncelikle vurgulamak isterim ki çocuk işçilerin sağlık durumlarını, bedensel, ruhsal ve mental/zihinsel gelişimlerini çok net ve doğru olarak istatistiki verilerle ortaya koyabilmek ve değerlendirebilmek mümkün değil. Bunun birkaç nedeni var.

Birincisi çocukların büyük bir kısmı ülkemizde olduğu gibi hemen tüm dünyada kayıtdışı çalış-

tırılıyor. Birakınız gelişimlerini yaralanma, sakatlık, iş cinayeti gibi akut durumlar bile istatistiklere “işle ilişkili” olarak yansımamaktadır.

İkincisi ise çocuk işçiliği ile sağlık arasındaki ilişkinin dinamik doğası. Yani çocuk işçinin sağlığı, gelişimi bugünle ilgili olduğu kadar geçmişleriyle de ilişkili.

Örneğin çocuk işçilerin hemen hepsi yoksul ailelerin çocukları. Yoksulluk ise hepimizin bildiği gibi sağlığı doğrudan etkileyen bir faktör. Yoksul oldukları için iyi beslenemeyen, sağlıklı bir çevrede yaşayamayan, sağlıklı konutlarda barınmayan çocuklar zaten gelişimlerini sağlıklı bir şekilde sürdürüyor. Dolayısıyla daha baştan dezavantajlı konumdalar.

Bu zorluklara rağmen çok net olarak söyleyebiliriz ki yapılan çalışmalar, çalıştırılan çocukların aynı sosyoekonomik düzeye sahip olan ancak çalışmayan yaşlılarından birçok açıdan daha geride olduklarını ortaya koymakta.

Örneğin ülkemizde yapılan kapsamlı bir saha araştırmasında çırakların; çalışmayan yaşlılarından ortalama olarak 2,9 cm daha kısa boylu, 1,6 kg daha düşük ağırlıkta olduğu saptanmıştır. Bu ne anlama geliyor çocuk işçiler çalıştırılmayanlara göre bedensel olarak daha geri durumdadır.

Yine düşük ve orta gelirli ülkelerde çocuk işçiliğinin bedensel ve ruhsal sağlık üzerine etkilerini inceleyen bir sistematik derleme var. Burada çocuk işçilerde bedensel gelişim geriliği yanında ruhsal sorunlar ve davranışsal bozukluklarının daha fazla olduğu saptanmış.

Ulaşılan sadece bu sonuçlar bile, çocuk işçiliğinin hemen ortadan kaldırılması gereken bir olgu olduğunu gözler önüne sermekte.

Bir başka vurgu yapacağım konu ise ağır ve hafif işler hakkındaki yanlış bilgilendirmelerle ilgili. Ağır işlerde çalışmanın çocuk sağlığını ve gelişimini olumsuz yönde etkilediği konusunda herkes hem fikir. Çocuklar ağır işlerde çalıştırılmamasını deniyor.

Ancak “hafif” işlerde çalışmanın bir zararı olmadığı hatta yararlı bile olacağını iddia edenler var. Bu kesinlikle doğru değil. Farklı çalışma alanlarından elde edilen veriler “hafif” işlerde

çalışmanın da çocukların sağlığını ve gelişimini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Temel biyolojik nedenlerle bile çocukların çalıştırılması kabul edilebilir değildir. Her şeyden önce çocuklar basit olarak daha küçük yetişkinler değildir, fiziksel ve zihinsel olarak farklıdır. Kültürel algılamaları da öyle.

Çocuk her açıdan gelişim dönemini henüz tamamlamadığı için, özellikle çalışma hayatındaki çeşitli etkenler, tüm gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir.

Küçük yetişkinler olmadığını söyledim. Çocuklarda büyüme ve gelişme tek başına hücre ya da doku artışı olmayıp, bedeninin pek çok sisteminin koordineli ve "sağlıklı" çalışmasının bir ürünüdür

Bedensel açıdan baktığımızda:

- Çocukların derileri daha ince olduğu için, zehirleyici maddeleri derileri daha kolay emer.
- Çocuklar daha hızlı ve derin nefes aldıkları için havada bulunan tozu ve zararlı maddeleri daha fazla solurlar.
- Çocuklar deri yüzeyleri daha geniş ve daha hızlı nefes aldıkları için daha çok su kaybederler.
- Çocuklar yetişkinlere göre kurşun ve cıva gibi ağır metalleri vücut ve beyin dokularında daha fazla biriktirirler.
- Çocukların büyüme ve gelişme açısından çok önemli olan hormon sistemleri kimyasallardan daha fazla etkilenir.
- Çocukların yapıları hala gelişmekte olduğundan tehlikeli maddeleri daha az uzaklaştırabilirler.
- Çocukların sağlıklı gelişim için daha fazla uykuya gereksinimi vardır.
- Çocukların vücut ısı düzenleyici sistemleri henüz gelişmemiş olduğu için sıcağa ve soğuğa daha duyarlıdır.

Ruhsal açıdan baktığımızda:

- Çocukların erişkinlere göre daha duyarlı ve kırılabilir; okul çağı ve ergenlik gelişiminin

özel bir dönemi. Benliğin oluşumu, yeterlilik duygusu, soyut düşünmenin tamamlandığı, mental birikimin yapıldığı, kendi akran gruplarıyla sağlıklı özdeşimlerin kurulduğu bir dönem.

- Böyle bir dönemde iş ortamının zorlukları, istismar, şiddet, sokakta olmak, zorlayıcı koşulların içinde olması, güvencesizlik eğitimden uzak olması, ekonomik istismar gibi çok yönlü olumsuz faktör gelişimine ket vurmakta ve ruhsal sorunların ortaya çıkmasına yol açmaktadır.
- Konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde anksiyete ve depresif bozukluklar ile intihar riskinin yüksekliği yanında düşük benlik algısı ve kendini yetersiz görme öne çıkmaktadır.
- Çocuk işçiliği bir veya daha fazla istismar biçimiyle ilişkili.
- Çocuk işçilerde akran sorunları, duygusal ve davranışsal bozukluklar daha yaygın.
- Çocuk işçilerin sorunlarla baş edebilme ve psikososyal sağlık düzeyleri çalışmayan çocuklara göre daha bozuk.
- Çocuk işçilerde ruhsal sağlık sorunlarının ortaya çıkmasında özellikle uzun çalışma süreleri, günlük ya da yıllık izin haklarının olmaması, düşük destek mekanizması önemli rol oynamaktadır.

Bunları daha da detaylandırabiliriz. Ancak zaman darlığından detaylara girip uzun uzun anlatamayacağım. Belki tartışma bölümünde biraz daha detaylı konuşabiliriz.

Çok boyutlu ve çalışma alanlarına göre ayrı ayrı konuşmakta yarar var. Göçmen/mülteci çocuklar, tarımda, sanayide, seks işçiliğinde, sokakta çalıştırılan çocukların hepsini ayrı başlıklarda ve etraflıca ele almalı ve değerlendirmeliyiz.

Yukarıda saydıklarımla ilgili birkaç örnek vermek istiyorum. Örneğin en basitinden uykuyu ele alalım. Uykusuzluk herkeste yorgunluk ve dikkatsizliğe yol açar. Uykusuzluk nedeniyle yaralanmalar, sakatlıklar hatta ölümler görülüyor. Elbette çocuk işçiler içinde geçerli. Bunlar dışı-

şında gelişme çağındaki çocuklar için en önemli gereksinimlerden biri de yeterli ve “sağlıklı” bir uykudur. Çok erken kalkan, geç saatlere kadar çalışan çocukların yeterince uyumadıkları için gelişimleri de sekteye uğruyor.

Ya da sokakta çalıştırılan çocukları düşünelim. Bu dilencilik olabilir, mendil satma olabilir, cam silme olabilir. Fark etmiyor. Sokakta çalıştırılan çocukların büyük bir bölümü bir süre sonra sokakta yaşamaya başlıyor. Bunların fiziksel, duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimleri büyük risk altında. Çünkü sokakta yaşam zor.

Bu çocuklarda uyuşturucu kullanım önemli bir sorun. Örneğin; neden uçucu maddelere, uyuşturucuya gereksinim duyuyorlar? Şiddete karşı durabilmek, dayak yediğinde acı çekmemek, soğuğa dayanabilmek, yaşadığı koşullara karşı güçlü ve cesaretli hissedebilmek, utanma duygusuyla baş ederek başkalarından bir şeyler talep edebilmek, sokaktaki grupların ortak yaşam biçimine ayak uydurabilmek için uyuşturucuya sığınıyorlar.

Uyuşturucu ise başlı başına gelişim ve sağlık açısından sorun. Ardından sağlıkları ve gelişimleri başta olmak üzere birçok sorunu beraberinde geliyor.

Elbette burada sokakta çalıştırılan çocukların hepsi madde kullanıyor demek istemiyorum. Örneğin kâğıt toplayıcılarıyla ilgili böyle bir algı yaratılmış durumda. Bu doğru değil. İfadelerimin de böyle anlaşılmasını istemem. Sadece bir soruna dikkat çekmek istedim.

Birkaç kez vurguladım. Çocuk derken fiziksel, ruhsal ve mental/zihinsel olarak gelişimini tamamlamamış insanlardan söz ediyoruz.

Çocuk işçisi derken araba camı silenlerden sokakta dilenenlere, sanayide çalıştırılanlardan zorla seks işçiliği yaptırılanlara kadar pek çok alandaki çocuklardan söz ediyoruz.

Sadece gelişimleri değil ayrıca deneyim azlığı ve tehlike bilincinin yeterince gelişmemiş olması nedeniyle çocuk ve genç işçilerde iş kazası oranları da daha yüksek.

Küçük yetişkinler olmamalarına rağmen çoğu kez yetişkinlerle aynı ortamlarda çalıştırılıyorlar.

Yani çalışma ortamları erişkinlere göre tasarlandığı için başta ergonomik sorunlar olmak üzere ciddi sağlık sorunları ortaya çıkıyor ve kazalar oluyor. Tezgahın boyu, kullandıkları aletlerin boyutları erişkinlere göre tasarlanmıştır.

Çocuk işçiliği ağırlıklı olarak kayıt dışı yapıldığından, işçi sağlığı önlemlerinin de doğal olarak alınmadığı işyerleri. Çocuklar bu koşullarda daha fazla risk etmeni ile karşılaşmaktadırlar.

Aynı şey eğer varsa ki genellikle olmuyor; Kişisel koruyucu donanımlarla ilgili. Kişisel koruyucu donanımlar maskeden tutun, eldivene, gözlükten emniyet kemerine kadar çocuklara göre tasarlanmıştır değil. Dolayısı ile iş kazası ve meslek hastalığı riskleri daha fazla.

Dolayısıyla asıl kritik soruların;

- Çocuklar neden işçi olmamalı?
- Çocuklar nerede ve hangi koşullarda çalıştırılıyor?

olduğunu düşünüyorum. Bu sorulara vereceğimiz yanıtlar çok önemli.

Toparlayacak olursam; çocuk işçiliği dediğimiz çocuğu çocukluğunu yaşamaktan alıkoyan, potansiyelini ve saygınlığını eksiltten, fiziksel ve zihinsel gelişimi açısından zararlı işler. Çocuk işçiliği kesinlikle kabul edilemez ve yasaklanmalıdır.

Ne yapmalıyız meselesini sanırım birazdan konuşacağız. Ama zamanım varsa kısaca görüşlerimizi ifade edeyim.

Bir yandan çocuk işçiliğini yaratan yapısal etmenleri tamamen ortadan kaldırmaya çalışırken diğer yandan da kısa ve orta erimde çocuk işçilerin korunması, konu ile ilgili tüm kesimlerin duyarlılıklarının artırılmasını sağlamalıyız. Örneğin bu tür toplantıları bilgilendirmeler çoğaltmalıyız. Fişek Enstitüsü ve Mülkiyeliler Birliğine bir kez daha teşekkür ediyorum.

Çocuk işçiliğinin toplumsal olarak da eşitsizliklerin yeniden üretilmesine yol açtığını asla gözden kaçırmamalıyız.

İşsizlik, yoksulluk, göç, kayıt dışı istihdam çocuk işçiliğinin temel nedenleri. Aynı zamanda Çocuk işçiliği ucuz iş gücü olduğundan serma-

yenin ilgi alanına girmekte ve sistem buna göz yummakta. Dolayısıyla sınıfsal bir sorun. Yani bu olguları var eden kapitalist üretim biçimi ve onun ortaya çıkarmış olduğu eşitsizliklerdir.

Dolayısıyla çocuk işçiliği ile doğrudan mücadele aynı zamanda kapitalizm ve emperyalizmle mücadeleyi de içermektedir.

Eğitim-Sen MYK Eğitim ve Yükseköğretim Sekreteri Sinan Muşlu

“Eğitimde özelleştirme eşitsizlikleri derinleştirdi”

Çocuk işçiliği konusu konuşulduğunda ilk akla gelen alan doğal olarak eğitim. Çocuk işçiliği sorununun kökeninde yatan şey; yoksulluk, işsizlik. Bu ekonomik düzlemi yaratan sistem ise kapitalizm. Aslında böyle bir ekonomik sisteme karşı mücadele yürüterek çocuk işçiliğiyle mücadeleyi yürütmek gerekir. Elbette gelir dağılımındaki eşitsizliğe karşı verilecek mücadele de önemli bir mücadeledir. Mevcut sistem içerisinde okullaşmayı artırmaya dönük yürütülecek çalışmalar oldukça önemli çalışmalardır ama kapitalizm gibi bir ekonomik sistem var olduğu müddetçe öyle bir sorunla daima karşı karşıya

kalacağımızı bilmek durumundayız. Çocuk işçiliğini tamamen ortadan kaldırmak istiyorsak, bu ahlaksız ekonomik düzeni değiştirmek durumundayız. İmkansız gibi görünebilir ama kapitalist ekonomik sistemin artık aşılması gereken bir sistem olduğuna dair tartışmalar tüm dünyanın gündemindedir.

Türkiye’de bu nasıl evriliyor? AKP iktidarı şu anda tüm toplumu açlık sınırında yoksullaştırmak, ucuz iş gücü olmaya mahkum etme ve uluslararası tekelleri bu ucuz iş gücüne davet etme gibi bir model geliştirmek istediğini açıkça ilan etti. Yani Çin modelinin Türkiye versiyonu. Baş edemedikleri ekonomik krize de böyle bir çerçeve çizmiş oluyorlar. Bunun eğitime yansımaları var elbette. Öncelikle böyle bir ekonomik sistemde eğitime erişimdeki eşitsizlikler gittikçe derinleşiyor. Her çocuk, her aile eğitime aynı düzeyde erişemiyor. Eğitim alanının özelleştirmeye yaygınca açılmasıyla birlikte bu eğitime erişimdeki eşitsizlik giderek derinleşiyor ve okullaşmadan kopuş da giderek yaygınlaşıyor. (...)

17 bin köy okulu kapanmış. 17 bin köy okulu kapandığında buranın belirli bir bölümü taşınmalı eğitimden faydalanabilmiş ama önemli bir bölümü taşınmalı eğitimden de faydalanamaz durumdadır. (...) Özellikle hayvancılıkla uğraşan ailelerin çocukları okulda kayıtlı ama mayıs başında hayvancılıkla uğraşıyorsa köyden yaylalara doğru bir göç başlıyor. Bu göç ekim ayına kadar sürüyor. Yani aldığı eğitimi de tam zamanlı almış olmuyor. 4+4+4 olarak dilimize yer eden eğitim sistemini durdurmak için Eğitim Sen olarak önemli bir mücadele verdik. (...) 4+4+4 sisteminin önce 900 bini aşkın olan okuldaki kopma oranı 2019 verilerine göre yaklaşık 1 milyon 500 bin. Yani pandeminin etkisini de düşünürseniz ki pandemi sürecinde eğitime ulaşamayan çocuk sayısı 6 milyon. Pandemiden sonra bunun ne kadarının eğitimden koptuğu, uzaklaştığı dolayısıyla da çocuk işçiye dönüştüğü konusunda sağlıklı hiçbir araştırma ve çalışma yok. Milli Eğitim Bakanlığı, telafi eğitimi dedi, biz de telafiyi okuldan kopan çocukları tespit edip yeniden okula kazandırmakla başlayın dedik. Telafi, kayıpları tespit edip yerine koyma işidir. Milli Eğitim Ba-

kanlığı tespit yapmadan, yaz kamplarını bu topluma telafi eğitimi diye yutturdu. (...)

Köy okullarının kapatılması, çocuk işçiliğini artırmıştır. Mesleki teknik Anadolu liselerindeki çocuklarımızın büyük bir bölümü aslında çocuk işçidir. (...)

Türkiye'deki 100 çocuk işçiden 34'ü okula gitmiyor. Bir de böyle bir durum var. MESEM'dekilerin hepsi okula gidiyor diye gözüküyor. Meslek liselerindekilerin tamamı okula gidiyor diye gözüküyor. Ya da biraz önce anlattığım örnekteki gibi yaylada çoban işçilik yapan çocuk okulda görünüyor. Bir de mevsimlik tarım işçileri var. Eski Bakan Ziya Selçuk'un 16 bin dediği, uluslararası kuruluşların 400 bin dediği mevsimlik tarım işçileri var. Onlar da martta nisanda göç yollarına düşüyorlar, ekimde kasımda okula geliyorlar. Devamsızlık işleniyor mu, işlenmiyor. Takibi yapılıyor mu, yapılmıyor. O çocuklar gittikleri yerde eğitim görüyor mu, görmüyorlar. Görmeleri gerekmez mi, gerekir. Takibi yapılması gerekir mi, gerekir. (...)

Okuldan kopan çocuğun zihinsel, fiziksel gelişimi aksıyor. Yeterli bir zihinsel ve fiziksel gelişim yaşamıyor. Okuldan kopan çocuğun sosyal gelişimi engelleniyor. Yani akranıyla, öğretmeniyle büyümesi gereken, oyun içinde öğrenmesi gereken çocuk yetişkinlerin içerisinde türlü türlü şeylere de maruz kalarak yetişkin ortamında büyüdüğü için sosyal gelişimi de engelleniyor. Bunun psikolojik etkileri de yaşanıyor. Bir dizi sorun... Bu rakamların her birindeki tek tek insanı bu yaşamış olduğu engellerle düşünmeliyiz ki, çocuk işçiliğiyle mücadelemizi bu duyguda yürütebilelim. Özellikle okul öncesi ya da ilkökul çağında olup anadili farklı olan çocuklar bu süreçten en fazla etkilenen çocuklardır. Sayısı çok fazla olan mülteci çocukların pek çoğu şu anda ülkemizde ağır alanlarda işçi olarak çalışıyorlar.

Ankara Barosu Çocuk Hakları Merkezi Başkan Yardımcısı Av. Özlem Durgut

“Çocuk işçiliğinin ekonomik bir şiddet şekli olduğu perspektifinden bakarak mücadele etmeliyiz”

Uluslararası mevzuattan bahsedeceğim. Bu alanda çocuk hakları açısından en önemli belge olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi. Çocuklarla ilgili temel hakları düzenliyor. Çocuk işçiliği ile ilgili 32. Maddesi bizim açımızdan önemli. Maddeye göre, taraf devletler, çocuğun, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya

da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı koruma hakkını kabul etmektedir. Bu bağlamda işe başlama belli bir yaş belirlenmesi gerektiği, bu yaş altında olacak bir çalışmanın cezalandırılması gerektiğiyle ilgili bir madde. Yine BM'nin Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi var. Bu belgenin önemi de çocukların ücretle çalıştırılmasını, para karşılığı çalıştırılmasını yasaklıyor olması. Sözleşmenin özü bu. Yine ana sözleşmedeki en az yaş sınırı belirlemesi gerektiğini vurguluyor. ILO'nun önemli düzenlemeleri var. Bunlardan biri 138 nolu asgari yaşa ilişkin sözleşme ve tavsiye kararı, 15 yaşından küçüklerin çalıştırılmasını yasaklıyor. Bizdeki düzenleme de buna paralel. Ülkelerin seçimlerine göre 14 ve 13 için sadece hafif işlerde çalıştırılmasına onay veriyor. Yine çocukların sağlığını güvenliğini tehlikeye düşürebilecek her türlü çalışmayı yasaklıyor. Bu ücretli/ücretsiz çalışan bütün çocukları kapsamaması açısından önemli. (...)

Bugün Türkiye’de 400 bin çocuk tarım işçisi olarak çalışıyor. Toplam çalışan çocuk nüfusunun %45’ini oluşturuyor bu. Bu çocuklar eğitime devam edemediği gibi zor koşullar altında yaşamını sürdürüyor. Göçmen ve sığınmacılara ait sayılar da bunun haricinde.

Çocuk işçiliğinin sonlandırılması şimdilik en azından mümkün görülmesi de en azından en kötü biçimlerdeki biçimlerinin bitirilmesi için yoğunlaşmak gerekiyor. Çocuk işçiliğinin sosyal bir olgu olduğu yönündeki kabullenişe dayalı bir tavır yerine, bunun bir ekonomik şiddet şekli olduğu perspektifinden bakarak mücadele edilmesi. İlgililerin bu alanda çalışanların da çocuğun üstün yararını ve çocuk haklarını gözeterek hareket etmeleri gerekir.

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü Sebiha Kably:

“Çocuk işçiliği ile ilgili düzenlemeler çocuk işçiliğini önlemekten çok onu normalleştiriyor”

Çocuk işçiliği ile ilgili düzenlemeler gerçekten çocuk işçiliğini önüyor mu yoksa normalleştiriyor mu bunu ele almak istiyorum. Genel olarak ulusal ve uluslararası düzenlemeler üzerinden üç temel soruna dikkat

çekeceğim.

18 Yaş altı Her birey gençse neden çalışan çocuklara genç işçi deniyor?

Bunlardan birincisi tanımlama sorunu. Uluslararası sözleşmelere baktığımızda 18 yaşın altındaki her bireydir çocuktur diyor. Ama iş çocuğun çalışmasına geldiğinde birdenbire bu kavramlar değişiyor. Örneğin bizim yönetmeliğimizde de böyle, 15-18 yaş arasındaki çocuk birden bire

“genç işçi” olarak nitelendiriliyor. Çocuk işçi kavramı ne zaman kullanılıyor? 14-15 yaşında ise o zaman “çocuk işçi” kabul ediyor. Hani biz 18 yaşın altındaki her bireyi çocuk olarak kabul ediyorduk? Çalıştığı zaman neden genç işçi diyoruz? 14 yaşın altında çalışan çocuklar da var, onlara ne diyeceğiz? Onların adı yok. Böyle bir tanımlama sorunumuz var temel olarak. Bu ulusal ve uluslararası düzenlemelerde yerleşmiş durumda ne yazık ki.

Çocukların Çalıştırılması Normalleştiriyor

İkinci önemli sorun çocukların çalışmasını normalleştiren düzenlemeler. Düzenlemelere baktığımız zaman düzenlemeler iki konuya odaklanıyor. Birincisi asgari yaş konusu. Yani çocuk hangi yaşta çalıştırılabilir, ona odaklanıyor. İkincisi ise en kötü çalışma biçimlerinin engellenmesine odaklanıyor. Asgari yaş ve en kötü biçimlerdeki çalışma söz konusu değilse, çocukların çalışması normaldir diyor, “çocukları korumak” adına çalışma süresini, izin süresini, eğitime ayıracağı süreyi ayarlayacağı bir takım düzenlemeler yapıyor. Bu düzenlemeler en kötüsüne karşı korumuş oluyor güya. Aslında, çocukların çalışmasını normalleştirmiş oluyor. Çocuk çalıştıracaksanız onun kurallarını üretmiş oluyor. Bu düzenlemeler en kötü biçimlerdeki çalışmalara odaklanmışsa en kötü biçimlerdeki çalışmayı engelliyor mu? Hayır buna odaklanıyorlar, bunları bile önleyebildiğini görmüyoruz.

Çocuklar Yetişkinlerin Sahip Olduğu Haklardan Mahrum Kınıyor

Üçüncü önemli sorun, çocukların yetişkinlerin sahip olduğu haklardan çocukların mahrum kınması, faydalandırılmaması. Burada özetle iki konuya dikkat çekmek istiyorum. Bir tanesi örgütlenme konusu. Çocuklar çalışma hayatına girdiğinde çalışması normal, emeğinden faydalanılması normal ama örgütlenme noktasında baktığımızda çocukların sendikal örgütler kurmasının önünde engeller olduğunu görüyoruz. Çünkü sendika kurucusu olabilmek için 18 yaşını doldurmuş olmanız gerekiyor. Ayrıca bu sendikaların yönetim kademelerinde görev alabilmeleri için de 18 yaşın doldurulması gerekiyor. Üye olabilmek için de 15 yaş sınırı var. Peki bu

Panel

yaşlara uymayan çocuklar haklarını nasıl savunacak? Belki de bunların farklı yerlerde örgütlenmeleri gerekiyor ama yasalar bunun önüne engeller dikmiş durumda.

Mem çocuk işçilerin hem mesleki eğitimde olan çocukların önemli bir sorunu da 18 yaş öncesi yapılan çalışmaların sosyal güvenlik sisteminde sigortalık süresinden sayılmaması. Prim

ödeme gün sayısından sayılıyor ama sigortalılık süresinden sayılmıyor. Bu çocuklar çalıştı, yıprandılar, yetişmeleri etkilendi, daha çok yıprandılar, belki daha erken yaşta malul olacaklar, ölecekler bilemiyoruz. Çalıştırılan bu çocukların haklarının, özellikle sosyal güvenlik haklarının uzun vadeli sigorta kolları açısından bu şekilde engellenmesi söz konusu.

ÇOCUK İŞÇİLİĞİNE HAYIR DİYORUZ !

PANEL

ÇALIŞAN ÇOCUKLAR: EĞİTİM, SAĞLIK, HUKUK VE ÇOCUK İŞÇİLİĞİ İLE MÜCADELE

KONUŞMACILAR:

Şenal Sarihan (29 Ekim Kadınları Derneği)
Sebiha Kably (Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı)
Sinan Muşlu (Eğitim-Sen)
Metehan Akbulut (Türk Tabipleri Birliği)
Özlem Durgut (Ankara Barosu)

12 Haziran 2022
14:00

Mülkiye Kültür Merkezi
Prof. Dr. Oral Sander
Konferans Salonu

12 HAZİRAN ÇOCUK İŞÇİLİĞİ İLE MÜCADELE GÜNÜ

ÇOCUK İŞÇİLİĞİNE HAYIR DİYORUZ !

PANEL

ÇALIŞAN ÇOCUKLAR: EĞİTİM, SAĞLIK, HUKUK VE ÇOCUK İŞÇİLİĞİ İLE MÜCADELE

Şenal Sarihan (Oturum Başkanı - 29 Ekim Kadınları Derneği Başkanı)
Sebiha Kably (Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı Gönüllüsü)
Sinan Muşlu (Eğitim-Sen MYK Eğitim ve Yükseköğretim Sekreteri)
Metehan Akbulut (TTB İşçi Sağlığı ve İşyeri Hekimliği Kol Başkanı)
Özlem Durgut (Ankara Barosu Çocuk Hakları Merkezi Başkan Yardımcısı)

12 HAZİRAN 2022, 14:00

MÜLKİYE KÜLTÜR MERKEZİ PROF. DR. ORAL SANDER KONFERANS SALONU

FİŞEK ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞAN ÇOCUKLAR
VAKFI

MÜLKİYELİLER
BİRLİĞİ

Panel

ÇAĞRIMIZDIR

Hukuk devletinin sağladığı güvencelerin ortadan kaldırıldığı, temel hak ve özgürlüklerin çiğnendiği bir süreci yaşıyoruz. İktisadi kriz yaşamımızı gittikçe zorlaştırıyor. Eşitsizlikler derinleşiyor, adaletsizlikler büyüyor. Yoksulluk ve geleceksizlik bir karabasan gibi çöküyor. Karanlıklar koyulaşiyor. Ülkenin içine sürüklendiği bu karanlık, en çok çocuklarımızı ve onların geleceğini karartıyor.

- Yanlış politikalar, eğitimde uçurumu derinleştirdi. Devletin barınma ve eğitim olanaklarını sunmadığı yüzbinlerce yoksul çocuk tarikat yurtlarında baskıya, tacize, ölüme ve cehalete terk edilmiş durumda.
- Çocuk evlilikleri kayıtlı ya da kayıtdışı biçimlerde sürüyor.
- Yurdun dört bir yanında çoğu zaman kamu görevlilerinin de suç ortağı olduğu çocuk istismarı skandalları ardı ardına patlıyor.
- Suça sürüklenen binlerce çocuk mahkeme salonlarını, cezaevi koşullarını dolduruyor.
- Binlerce çocuk fiziki-psikolojik şiddete maruz kalıyor.
- Yüzbinlerce çocuk, beden ve ruh sağlıklarına uygun olmayan işlerde, kayıt dışı olarak, ağır koşullarda, çok uzun sürelerle çalıştırılıyor. Kayıtlı çalışanların ise sosyal hakları gaspediliyor. Dahası, çocuklar çalıştıkları işlerden kaynaklı nedenlerle ölüyor.
- Eğitim, sağlık gibi temel hizmetlere erişemeyen yüzbinlerce göçmen çocukla birlikte hem çocuk işçiliği sorunu, hem çocuklara yönelik diğer hak ihlalleri daha da büyüyor.
- Araştırmalar, pandemi ve krizin etkisiyle çocuk işçiliğinin yaygınlaştığını, çalışma ortamının daha da kötüleştiğini gösteriyor.
- Çocuk emeğinin en kötü biçimleri arasında kabul edilen yasadışı faaliyetler (köle benzeri çalışma biçimleri -zorla dilendirilme gibi-, fuhuş, pornografi) artık üstü örtülemeyecek kadar yaygınlaşmış durumda.
- Bütün bunlar olurken sosyal devlet, çocuk işçiliğini önleyecek politikalar uygulamak yerine, “mesleki eğitim” ya da “çıraklık” adı altında çocukların ucuz işgücü olarak çalıştırıldığı uygulamaları yaşama geçirmeye, yaygınlaştırmaya yönelik çalışmalar yapıyor.

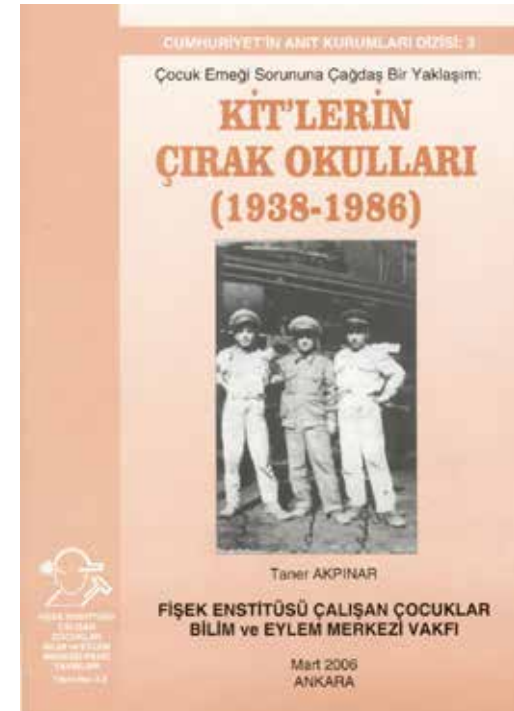
Evet, zor ve karanlık bir dönemden geçiyoruz. Bu karabasandan kurtulmak için birlikte düşünmeye, daha fazla yanyana gelmeye ve birlikte eyleme geçmeye dün olduğundan daha fazla gereksinimimiz var.

Bizler aşağıda adları bulunan kurum ve kuruluşlar olarak başta çocuk işçiliğinin önlenmesi olmak üzere çocukların ayrımcılık, cinsel istismar, sömürü gibi muamelelerden koruyacak önlemlerin alınması ve çocuk haklarının yaşama geçirilmesi için birlikte mücadele etmek ve ortak çalışmalar yürütmek üzere bir araya geliyoruz.

KATILIMCI KURULUŞLAR

- **Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı**
- **Türk Tabipleri Birliği**
- **Ankara Barosu Çocuk Hakları Merkezi**
- **Çocuk Alanında Çalışan Avukatlar Ağı**
- **Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu**
- **Mülkiyeliler Birliği**
- **Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası**
- **Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası**
- **Türkiye Gıda Sanayii İşçileri Sendikası**
- **Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği**
- **Çocuk Sevenler Derneği**
- **29 Ekim Kadınları Derneği**

Cumhuriyet'in Anıt Kurumları Dizisi Kitaplarımız

Cumhuriyet'in Anıt Kurumları Dizisi Kitaplarımızın her biri, vakfımıza 20 TL bağışta bulunanlara ücretsiz verilmektedir (Kargo bedeli alıcıya aittir.). Vakfımız haftaiçi 14:00-18:00 saatleri arasında açıktır.

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Tehlikeyi Tanıyalım

Bir Sağlık Tesisinin Evsel Atık Su Terfi Çukurunda Arıza Yapmış Pompanın Tekrar Çalışabilir Duruma Getirilmesi

Mustafa TAŞYÜREK (*)
mtasyurek@gmail.com

Durum: Yetkili bir servisin elemanı (çalışanı); yataklı bir sağlık tesisinin, evsel atıksu terfi çukurunun taban seviyesine yakın yerde bulunan, arızalı bir dalgıç pompasını boru bağlantılarından sökmekte, dışarıya çıkartmakta, gerekli temizlik ve/veya bakım onarımını yaptıktan sonra tekrar eski yerine indirilerek boru bağlantısının montajını yapmaktadır.

Atıksu terfi çukuruna inerek pompanın sökülmesi, çıkartılması ve tekrar yerine bağlanması (montajı) sırasında işçinin karşılaşılabileceği tehlikeleri tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir?

- İşçi genellikle hidrojen sülfür, metan, amonyak, karbon monoksit, azot, karbondioksit gibi gazlara sunuk (maruz) kalak zehirlenebilir ya da havasızlıktan boğulabilir.
- Kontamine (kimyasal ve/veya biyolojik kirlilik bulaşmış) eller veya eldivenlerle yüzün silinmesi veya sıçrayan sıvıların deriye bulaşması, kişisel temizliği sağlamadan bir şey yeme, içme veya sigara içilmesi sırasında el-ağız teması sonucu çeşitli enfeksiyonlara sunuk kalabilir.
- Çalışma ortamındaki tozun, aerosolun veya sisin solunması sonucu enfeksiyonlara sunuk (kalabilir).
- Çalışan potansiyel bir leptospirosis riski (yeraltı kanalizasyonlarında bulunan kemirgenlerin idrarından kaynaklanan bir enfeksiyon) altındadır.
- Çukur içinde çalışan işçinin üzerine yukarıdan İngiliz anahtarı gibi el aletleri düşerek yaralanmalara neden olabilir.
- Elektrik şokuna sunuk kalabilir.

> Yanıtı 12. sayfada

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

İÇİNDEKİLER

- **ANMA**
 - Prof. Dr. Gürhan Fişek Sosyal Politika Makale Ödülü ve Katılım Koşulları 2
- **SOSYAL POLİTİKA** 3
 - Terzi Kendi Söküğünü Dikemez 3
 - A. Gürhan FİŞEK**
- **ÇOCUK EMEĞİ**
 - Sağ Kanat Tarzı Siyasetin Seçim Stratejisi Olarak Çocuk İşçiliği Teşvik Edişİ 6
 - Taner AKPINAR**
- **ÇOCUK HABER**
 - Çocuk İşgücü Anketlerinin Görünmez Çocukları: Suriyeli Çocuklar 9
 - Aslı KAYKISIZ**
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
 - Dikkatsizlik “SebeP”, İş Kazası “Sonuç” mu?..... 13
 - Mustafa TAŞYÜREK**
- **SÖYLEŞİ**
 - Yönetmen İrfan Kayaş:
 - “Toplumun Çocuk İşçiliğini Kanıksaması, Devletin Sorunu Görmezden Gelmesini Kolaylaştırıyor” 24
- **SÖYLEŞİ**
 - Maden İşçilerinin Fotoğrafçısı: Alaaddin Kara 28
- **PANEL**
 - “Çalışan Çocuklar: Eğitim, Sağlık, Hukuk ve Çocuk İşçiliği ile Mücadele” Paneli Gerçekleştirildi..... 35
- **ÇAĞRI**
 - Çağrımızdır..... 45
- **YAYINLARIMIZ**
 - Cumhuriyet’in Anıt Kurumları Dizisi Kitaplarımız 46
- **BULMACA**
 - Bir Sağlık Tesisinin Evsel Atık Su Terfi Çukurunda Arıza Yapmış Pompanın Tekrar Çalışabilir Duruma Getirilmesi 47
 - Mustafa TAŞYÜREK**

FİŞEK ENSTİTÜSÜ

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

<http://www.isguvenligi.net>

• **Sahibi:** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Adına Oya FİŞEK

• **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:** Oya FİŞEK

• **Yönetim Yeri:** Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4 Kızılay 06650 ANKARA (e-posta: bilgi@fisek.org.tr)
Tel: 0312 419 78 11 • Faks: 0312 425 28 01 - 395 22 71
• Web sayfası: www.fisek.org.tr

• Çalışma Ortamı Dergisi'nde yayınlanan yazılar, resimler kaynak gösterilerek kullanılabilir.

• Bu dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bu bir HAKEMLİ dergidir.

• Çocuk Dostu'muz olanlara dergi ve kitaplarımız düzenli olarak gönderilmektedir. Sizleri de **Çocuk Dostu'muz** olarak görmek isteriz.

• Çalışma Ortamı Dergisi üç ayda bir yayınlanır. (YAYGIN SÜRELİ YAYIN)

• ISSN 1302-3519

• Sayı: 171 • Nisan - Mayıs - Haziran 2022

• **ÜCRETSİZDİR**

Yapım: Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4 Kızılay / ANKARA

Baskı Tarihi : Temmuz 2022